

D N I B

magazine

Een tweemaandelijks uitgave van de Nederlandsche Bank

**Harde aanpak
IMF moet de
Antillen redden**

**President
Bundesbank over
tanende invloed**

**Amor op
de werkvloer
van DNB**

**Wat is er mis
met de euro?**

DNB *magazine* is een uitgave van de Nederlandsche Bank NV. Het is een productie van Externe betrekkingen en voorlichting en verschijnt eens in de twee maanden.

Redactie:

DNB *magazine*
Afdeling Ebv
Postbus 98, 1000 AB Amsterdam
Westeinde 1, 1017 ZN Amsterdam
Fax 020-524 2228
E-mail redactie: magazine@dnb.nl

Hoofredacteur: Mumtaz Khadjé

Aan dit nummer werkten mee: Reinder van Dijk, Hendrik Jan Eijpe, Larissa van Geijlswijk, Paul de Hen, Maaïke de Hon, Lex Hoogduin (ECB), Mumtaz Khadjé, Lex Prins, Corry van Renselaar, Inge van der Schee, Rutger Vahl, Tom van Veen, Erica Verdegaal, Benno van der Zaag

Eindredactie: Mumtaz Khadjé

Secretariaat: Lex Prins, Inge van der Schee

Illustraties: Herman Focke

Fotografie: Het Nederlands Muntmuseum, Olaf Kraak, Rob Meulemans, Michael Spilotro, ZEFA

Productie en druk: Facilitaire diensten – Reproductie DNB
Vormgeving: Katarzyna Hulsen-Plewko

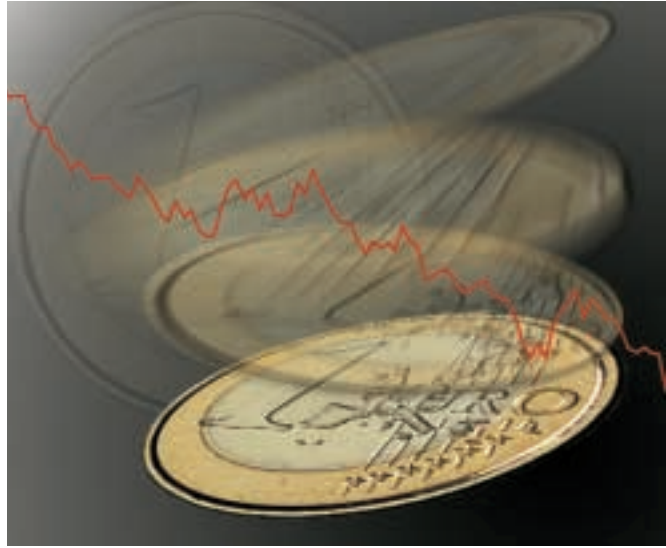
Abonnementen

Een abonnement op DNB *magazine* is gratis en uitsluitend schriftelijk aan te vragen. Adreswijzigingen en opzeggingen eveneens schriftelijk op geven.

Abonnementenadministratie

DNB *magazine*
Externe betrekkingen en voorlichting
Antwoordnummer 2670
1000 PA Amsterdam
Telefoon 020-524 3252/3461
Fax 020-524 2228
E-mail: magazine@dnb.nl

Artikelen uit DNB magazine mogen zonder toestemming van de redactie worden overgenomen, op voorwaarde dat de bron wordt vermeld.

6 **Aangeboden: dollar en yen. Gevraagd: euro**

Deskundigen over de interventies van het Eurosysteem om de koers van de euro te ondersteunen. Wat is er mis met de nieuwe munt en hoe werkt een interventie?

20 **Samen op de Bank**

Bankstellen en het wel en wee van liefdesrelaties bij DNB.

24 Op jacht naar zuivere inflatiemeting

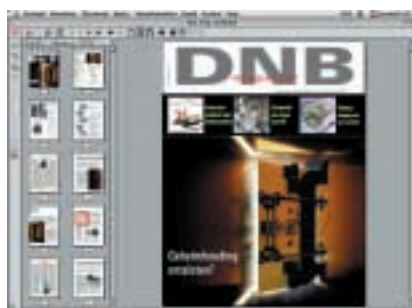
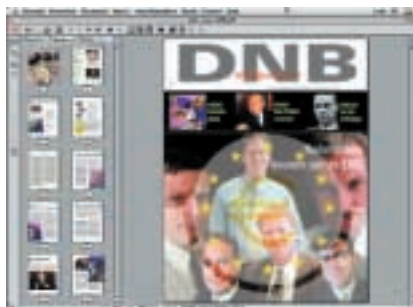
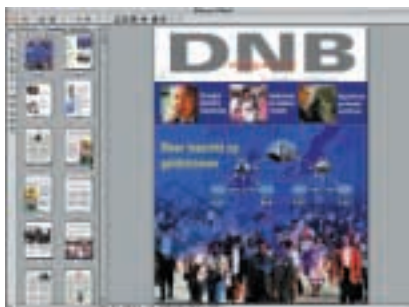
Het inflatiespook waart weer rond. DNB is op haar hoede.

26 De Gouden Koets in eerste oorlogsdagen

DNB bracht koninklijke familie in veiligheid met gepantserde geldwagen.

- 12 **De euro bestaat echt en is stabiel!**
Column adviseur Wim Duisenberg
- 13 **'Voor de Antillen is het nu of nooit'**
Nieuwe poging IMF om Antillen economisch op de rails te zetten
- 16 **'Wij hebben nog steeds macht en invloed'**
Bundesbankpresident Ernst Welteke in serie over centrale banken
- 28 **Nieuwe lidstaten welkom, maar niet te snel**
Een discussie over de uitbreiding van de EMU
- 31 **Economisch gezien**
Een standaardverhaal
- 32 **De stille krachten van DNB**
Onopvallende DNB'ers met belangrijk werk
- 34 **Bankgeheimen**
Vraag en voorlichting
- 35 **De kunst van centraal bankieren**
DNB adviseert voormalige Oostbloklanden
- 37 **De historie van het monetaire denken**
Boek over geschiedenis DNB 1948-1973
- 39 **Kort gezegd EMU**
Vertrouwen in euro brokkelt af

DNB *magazine* van a tot z op internet

DNB magazine staat ook op internet. In DNB magazine kunt u niet alleen meer te weten komen over de euro en de EMU, maar vindt u ook informatie over het toezicht op de banken, het betalingsverkeer, de beleggingsinstellingen en de wisselkantoren.

<http://www.dnb.nl> voor alle weetjes over de Nederlandsche Bank

<http://www.dnb.nl>

Op de website treft u ook andere publicaties aan, zoals jaarverslagen, kwartaalberichten, brochures, onderzoeksrapporten, speeches en persberichten van DNB en van de Europese Centrale Bank.

DNB Kwartaalbericht december 2000

Financiële Stabiliteit in Europa

Wanneer spreken we van financiële stabiliteit? Wat is de rol ervan in de samenleving? In hoeverre levert het directoraat Monetaire zaken van DNB een bijdrage aan de financiële stabiliteit? Hoe cruciaal is het toezicht op banken bij de stabiliteit van de financiële sector? Welke rol speelt een soepel lopend betalingsverkeer in de zorg voor financiële stabiliteit?

Op al deze vragen krijgt u antwoord in het openingsartikel van het Kwartaalbericht december 2000 waarin de rol van DNB binnen de zorg voor de financiële stabiliteit wordt uiteengezet.

Verder vindt u in het kwartaalbericht artikelen over de institutionele vormgeving van het toezicht in Europa, recente initiatieven om de internationale financiële architectuur te versterken, inflatie op de aandelen- en huizenmarkten en een nieuwe aanpak voor de risico's in het valutaverkeer. Het slotartikel is een vooruitblik op de Nederlandse economie van de komende twee jaar.

U kunt het DNB Kwartaalbericht december 2000 vanaf 13 december aanvragen bij de afdeling Externe betrekkingen en voorlichting, telefoon 020 - 5243461 of downloaden van de DNB website www.dnb.nl

De virtuele toezichthouder

De Nederlandsche Bank en de collega-toezichthouders, de Verzekeringkamer en de Stichting Toezicht Effectenverkeer, hebben onlangs de hulp ingeroepen van het Korps Landelijke Politiediensten (KLPD) en de Economische Controledienst (ECD). DNB heeft hen gevraagd om assistentie bij het ontwikkelen van een opsporingsmethode om overtreders van de financiële toezichtwetten op internet in de kraag te pakken. In politiekringen is de *cybercop* immers een bekend fenomeen. Een *cybercop*, of digitale rechercheur, is een 'stille' die wetsovertreders op het *World Wide Web* opsnort via hun internetsites. Denk daarbij aan mensen die zich schuldig maken aan het tonen van kinderpornografie op het net. Of hooligans die met opruiende taal op hun *homepages* en via *chat-boxen* er op uit zijn herrie te schoppen. Met het inzetten van de *cybercop* hebben de opsporingsinstanties een beproefde opsporingsmethode ontwikkeld om de identiteit van wetsovertreders op het virtuele medium te achterhalen. Die opsporingsmethode van de rechercheurs willen de toezichthouders nu enten op het toezicht op de financiële sector.

Niet dat de financiële toezichthouders nu niet al speuren naar obscure bankjes in de Stille Zuidzee en andere louche aanbieders van financiële producten op het wijdvertakte digitale

netwerk. Het zogenoemde internet-toezicht heeft immers de volle aandacht van de toezichthouders sinds het massamedium een hoge vlucht heeft genomen in de financiële dienstverlening. Want zo weten de toezichthouders: met het nieuwe medium kunnen allerlei virtuele dienstverleners op een min of meer anonieme manier risicovolle financiële producten aan de man brengen.

Volgens de toezichthouders schort het nu nog aan een selectief zoekstelsel waarmee de digitale toezichthouder, in navolging van de digitale rechercheur, op gestructureerde wijze financiële delinquenten kan traceren. Met de gezamenlijke aanpak om virtueel misbruik van de toezichtwetten tegen te gaan, willen de toezichthouders eveneens komen tot een uniform beleid in het opleggen van sanctiemaatregelen voor overtredingen via internet. Het KLPD verleent in het project zijn expertise in het rechercheren via internet, de ECD adviseert de digitale toezichthouders welke gegevens zij moeten verzamelen voor het doen van aangifte van strafbare feiten.

DNB-toezichthouders hebben genoeg aanwijzingen voor overtredingen van de toezichtwetgeving. Maar zij kunnen nog geen officiële inschatting maken van frequentie en aard van de overtredingen. Opmerkelijk is dat een relatief groot deel van de overtredingen die tot nu zijn geconstateerd, zijn begaan door zogenoemde studiebeleggingsclubs. Dat zijn beleggingsfondsen opgericht door studenten zonder dat zij daarvoor een vergunning van DNB hebben gekregen.

Malafide financiële dienstverleners op het net zijn door een consument met een gezond verstand een-

voudig te ontmaskeren: aanbiedingen die te mooi klinken, kunnen gerust verdacht worden genoemd. Bij veelbelovende reclameleuzen in de trant van 'U kunt hier uw cyberrekening houden zonder dat iemand er van af weet' of 'Bij ons kunt u sparen met een rendement van maar liefst zeventien procent en u loopt daarbij geen enkel risico' moeten een licht opgaan. Om de consument wegwijs te maken in het woud van financiële diensten op internet, onderzoeken de toezichthouders of zij naast informatieverstrekking, een soort keurmerk, een *webtrust* zegel, kunnen verbinden aan de onder toezicht staande, en dus bonafide, instellingen. Ook wordt bekeken of hyperlinks kunnen worden opgenomen naar de website van de toezichthouders of dat een webpagina kan worden opgesteld met een lijst, zeg maar een waarschuwingslijst, van financiële dienstverleners die zonder vergunning opereren en per definitie onbetrouwbaar zijn.

In dit laatste, extra dikke DNB *magazine* van het jaar kunt u lezen over de perikelen rond de euro: de lage eurokoers, de steunoperaties om de eurokoers op te trekken en, *last but not least*, of u en ik ons zorgen moeten maken over dit alles. In het omslagartikel 'Aangeboden: dollar en yen. Gevraagd: euro' geven deskundigen, onder wie Nout Wellink, hun mening over de eurokoers. En in zijn column getiteld 'De euro bestaat echt en is stabiel' sust Lex Hoogduin, adviseur van Wim Duisenberg van de Europese Centrale Bank, alle paniekverhalen over de schommelingen in de eurokoers.

Mumtaz Khadjé, hoofdredacteur

Aangeboden: dollar en yen

Eurosysteem koopt euro om munt te ondersteunen

Sinds eind september heeft het Eurosysteem, voor het eerst in haar bestaan, een aantal malen de eigen munt opgekocht tegen afgifte van dollars en yens. Met deze interventies wil het Eurosysteem een einde maken aan de voortdurende daling van de eurokoers. Wat is er mis met de euro en hoe werkt een interventie? Plus: de mening van deskundigen.

Larissa van Geijlswijk

Het is niemand ontgaan: de euro kampt al sinds zijn geboorte in 1999 met een kwakkelende gezondheid. Kostte een euro op 1 januari vorig jaar nog 1,19 dollar, inmiddels is dat gedaald tot 0,85 dollar. En: minder dollars per euro betekent dat die vakantie in de VS steeds duurder wordt. Wat is er mis met de euro? De meeste economen wijzen naar de Amerikaanse economie als grote boosdoener. Die groeit al jaren in een sneller tempo dan de Europese economieën, en zonder noemenswaardige inflatie. Door de hoge groei maken Amerikaanse bedrijven stevige winsten, waarmee ze aantrekkelijk worden voor beleggers. Europese beleggers hebben daarom in de afgelopen twee jaar op grote schaal euro's omgewisseld voor dollars, om daarmee Amerikaanse aandelen te kunnen kopen. Ook Europese bedrijven wilden graag een graantje meepikken van het Amerikaanse wonder en kochten op grote schaal Amerikaanse bedrijven. De kapitaalstroom die hierdoor op gang kwam heeft de euro onder druk gezet ten opzichte van de dollar.

Hoe erg is het nu dat de euro steeds maar goedkoper wordt, en de dollar duurder? De Europese consument ondervindt pas directe hinder van een zwakke euro als de inflatie erdoor oploopt. Dit kan gebeuren omdat geïmporteerde producten steeds duurder worden als de euro goedkoper wordt. Op dit moment loopt de inflatie wel op in het eurogebied, maar het grootste gedeelte daarvan wordt veroorzaakt door de hogere olieprijs. Bovendien heeft de ECB zich ten doel gesteld om de inflatie in toom te houden, en kan daartoe de rente verhogen.

Voor landen als Frankrijk en Duitsland is de goedkope euro tot nu toe een zegen geweest. De zwakke euro heeft voor meer exporten gezorgd, en zo de kwakkelende economie van deze landen uit het slop getrokken. Indirect heeft een almaar dalende euro als negatieve kant dat het vertrouwen van beleggers in de munt verdwijnt, waardoor zij niet meer in Europese bedrijven willen investeren. En dat is niet geheel ondenkbaar als je bedenkt dat Japanse en Amerikaanse beleggers die begin 1999 euro's kochten tot nu toe een verlies hebben geleden van meer dan dertig pro-

cent. In de tussentijd doet de economie van de eurolanden het steeds beter, maar beleggers lijken nog niet overtuigd. Daarbij spelen ook andere factoren een rol, zoals de flexibele arbeidsmarkt in de VS. Die maakt het veel gemakkelijker om werknemers te ontslaan, waardoor bedrijven liever in de VS produceren dan in het eurogebied.

Interventies

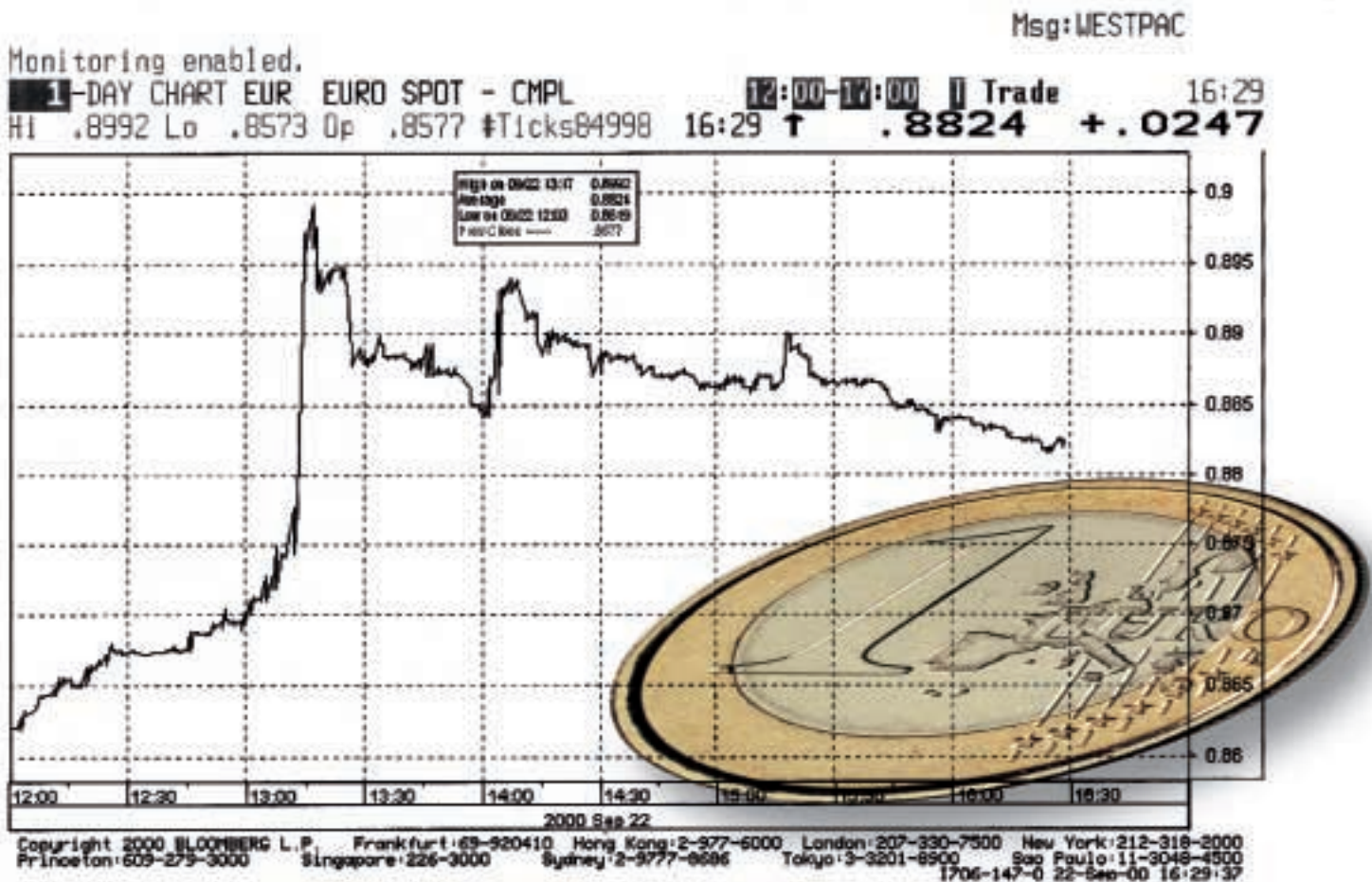
Nadat de euro op 20 september onder de 85 dollarcent zakke, de laagste koers sinds de introductie in 1999, besloot het Eurosysteem tot een interventie over te gaan. Twee dagen later kocht zij samen met een aantal andere centrale banken, waaronder die van de VS en Japan, op grote schaal euro's op in ruil voor dollars en yens. Door de extra vraag liep de eurokoers aanvankelijk enkele centen op, maar daalde eind oktober tot een nieuw laagtepunt vlak boven de 82 dollarcent. Deze daling had volgens marktpartijen mede te maken met uitspraken van Wim Duisenberg, de president van de ECB.

Na de interventie zei Duisenberg in een interview dat het niet veel zin heeft om te interveniëren zolang er sprake is van een dreigende oorlog in het Midden-Oosten. Met deze opmerking verwees hij naar de praktijk dat beleggers bij grote onrust altijd

De meeste economen wijzen naar de Amerikaanse economie als de grote boosdoener

geneigd zijn om tijdelijk naar dollars over te stappen, omdat deze als veilige haven worden gezien. Marktpartijen vonden echter dat Duisenberg dat best mag denken, maar nooit had mogen zeggen omdat het een bodem onder de euro wegsloeg. Naar aanleiding van deze opmerking is er van verschillende kanten veel kritiek gekomen op Duisenberg. In de media is druk gespeculeerd over

n. Gevraagd: euro

Het verloop van de eurokoers op 22 september j.l., de dag van de eerste interventie.

de vraag of de opmerking nu een foutje was, of dat Duisenberg dit bewust heeft gezegd. Begin november ging het weer goed met de euro, en de munt veerde op eigen houtje op tot boven de 85 dollarcent. Toch heeft het Eurosysteem nog een paar keer geïnterveneerd, maar nu om een extra duwtje in de rug te geven.

Hoe wordt een beslissing om te interveniëren nu eigenlijk genomen? Binnen het Eurosysteem beslissen de elf centrale bankpresidenten en het bestuur van de ECB samen of er geïnterveneerd moet worden, of niet. Voordat een beslissing wordt genomen om te gaan interveniëren is er meestal al enige tijd op informeel niveau over gesproken. Als er overeenstemming bestaat dat een interventie nodig is hangt het precieze moment af van de marktomstandigheden. Als die goed zijn, belt de ECB de centrale banken van Amerika en Japan (als zij meedoen, tenminste).

Tijdens dit gesprek worden alle details afgestemd, waaronder het exacte tijdstip en de hoeveelheid die zal worden gekocht of verkocht.

Vervolgens informeert de ECB de elf nationale centrale banken. Op het afgesproken tijdstip bellen de centrale banken met commerciële banken voor het doen van de transactie. Binnen het Eurosysteem kan het zijn dat de ECB deze transacties zelf doet, maar ook een of meerdere van de elf nationale centrale banken kunnen dit doen. Na afloop van de transacties heeft het Eurosysteem minder dollars, maar dat betekent niet noodzakelijk ook minder rente-inkomsten. De euro's die zij heeft opgekocht moeten de commerciële banken namelijk weer teruglenen, anders krijgen zij een tekort op hun rekening bij de centrale bank. Over deze leningen betalen zij rente, en alleen als die rente lager is dan het rendement dat de ECB op haar dollars haalt, leidt de interventie tot een verlies aan inkomsten.

Michael Rosenberg, hoofd valuta onderzoek bij *Deutsche Bank* is verantwoordelijk voor het onderzoek naar wisselkoersontwikkelingen.

'De interventie in de euro is goed uitgevoerd, vooral het feit dat de VS en Japan meededen is belangrijk. Niet goed was dat de minister van Financiën van de VS, Lawrence Summers, na afloop zei dat de VS nog steeds een sterke dollar aanhangen. Hierdoor was de boodschap van de interventie niet duidelijk. Belangrijk bij een interventie is dat je je als centrale bank garant stelt voor een bepaald niveau, en telkens opnieuw intervieneert als dat niveau doorbroken wordt. Verder is het een probleem dat de euro niet zozeer zwak is, maar de dollar vooral sterk.'

'De huidige koers van de euro weerspiegelt echter niet meer de werkelijke waarde. Door de voortdurende daling hebben markt-

'De euro daalt al 25 jaar'

partijen het vertrouwen in de munt verloren. Hierdoor is de euro ondergewaardeerd geraakt ten opzichte van de werkelijke waarde,

die ik op één dollar per euro schat. Op korte termijn kan de euro echter nog wel verder verzwakken, al zullen we het niveau van 0,50 dollar niet gaan zien. Op langere termijn voorzie ik wel dat de euro stijgt, over twaalf maanden is de voorspelling van *Deutsche Bank* dat de euro 1,12 dollar zal kosten. De euro is echter altijd een zwakke munt geweest. Als je een synthetische euro creëert voor het verleden, toen de werkelijke euro nog niet bestond, dan zie je dat de euro al 25 jaar daalt ten opzichte van de dollar.'

'Ik geloof niet dat Europa een politieke unie nodig heeft voor een sterke euro, zoals wel eens gesuggereerd wordt. Ook het idee dat de huidige structuur van elf nationale centrale banken en de ECB niet goed zou werken, wijs ik af. En over de uitspraken van Duisenberg na afloop van de interventie wil ik niet meer zeggen dan dat hij voorzichtiger had moeten zijn. Hij is afkomstig van een kleine centrale bank, en duidelijk niet voldoende voorbereid om aan het hoofd te staan van de ECB. Voor de euro is het van belang dat de arbeidsmarkten van de eurolanden flexibeler worden. Zolang dat niet verandert zal de euro geen sterke munt worden.'

Jos Heuvelman, afdelingsdirecteur Financiële markten van DNB, is verantwoordelijk voor de uitvoering in Nederland van het monetaire beleid van het Eurosysteem, waaronder interventies.

'Het doel van de interventie was niet om een bepaald niveau van de euro te verdedigen. Door de interventie wilden wij aan de markt laten zien dat speculeren tegen de euro niet maar eindeloos zonder risico kan gebeuren. Ook na de interventie beschikken de ECB en de elf nationale centrale banken over een zeer grote voorraad dollars. Alhoewel wij vinden dat de euro ondergewaardeerd is, is het niet zinvol om nu ineens die voorraad in z'n geheel te verkopen voor euro's. In de eerste plaats zou dit op zichzelf geen blijvend resultaat hebben omdat deze ver-

'De daling van de euro ten opzichte van de dollar is een correctie'

kopen in het niet vallen bij het gigantische bedrag dat dagelijks in de valutamarkt omgaat. Ten tweede is het bezit van een grote voorraad ook effectief als wapen tegen speculanten, door de dreiging van verdere interventies die ervan uitgaat.'

'De daling van de euro ten opzichte van de dollar is sinds de start van de EMU voor een deel een correctie van een stijging van

de gulden en de Duitse mark ten opzichte van de dollar in 1998. In dat jaar heerste er optimisme in de markten over het europroject. In 1999 nam deze euroforie snel af, toen bleek dat de economie van de VS veel sterker was dan die van het eurogebied. Een andere belangrijke factor achter de daling van de euro is dat Europese beleggingsinstellingen, zoals pensioenfondsen, door de komst van de euro plotseling een veel groter gedeelte van hun beleggingen in de VS konden doen. Uit risico-overwegingen beleggen zij een gedeelte van hun geld in buitenlandse valuta. Door de euro werden beleggingen in de elf eurolanden plotsklaps binnenlandse beleggingen, en konden zij een deel daarvan omzetten in dollars.'

'Als de economie van de VS afremt, sluit ik niet uit dat de euro in korte tijd tien tot twintig cent duurder wordt. De reden hiervoor is dat de kooplustige Amerikaanse consument op dit moment een grote hoeveelheid goederen en diensten importeert uit het buitenland. Deze importen genereren een aanbod van dollars, dat tot nu toe altijd is overtroffen door de vraag van beleggers naar dollars. Als de Amerikaanse economie minder aantrekkelijk wordt voor beleggers kan de kapitaalstroom richting de VS snel opdrogen. De Amerikaanse consument zal echter niet direct stoppen met het kopen van geïmporteerde producten, zodat in korte tijd een groot verschil kan ontstaan tussen het aanbod van, en de vraag naar dollars.'

Robert-Paul Berben, beleidsmedewerker afdeling Monetair en economisch beleid van DNB, promoveerde onlangs op zijn proefschrift over lange termijn verbanden tussen wisselkoersen en macro-economische grootheden.

‘Een belangrijke conclusie uit mijn proefschrift is dat wisselkoersontwikkelingen van Europese valuta’s ten opzichte van de dollar in het verleden maar zeer ten dele kunnen worden verklaard op basis van de toestand van de economie, zelfs op langere termijn. Het is daarom erg lastig om het huidige gedrag van de euro-dollar koers met behulp van economische theorie te begrijpen, of om op basis van deze theorie met enige nauwkeurigheid het juiste niveau voor de euro aan te geven.’

‘De theorie geeft aan dat interventies vooral effectief kunnen zijn als er in de markt twijfel bestaat of de euro zal gaan dalen of

‘Het komt vanzelf wel goed’

stijgen. Een interventie kan dan net het benodigde duwtje in de goede richting geven. Uit de praktijk, en dan doel ik op de interventie van 22 september, maak ik op dat interventies ook kunnen helpen om aan marktparticipanten duidelijk te maken dat aan

speculeren tegen de euro een risico is verbonden.’

‘Op basis van mijn proefschrift zie ik geen reden waarom de euro geen sterke munt kan worden. En met een sterke munt bedoel ik niet dat de euro altijd maar zal blijven stijgen ten opzichte van de dollar, of zich permanent op een hoog niveau zal gaan nestelen. Net als dat in het verleden gold voor de Europese valuta’s, zullen er altijd perioden zijn waarin de euro daalt. In het verleden zijn er ook grote fluctuaties geweest tussen de Europese munten en de dollar. Zo kostte een dollar in 1985 bijna vier gulden, en in 1995 nog maar NLG 1,50. Nu kost een dollar NLG 2,60. Persoonlijk

denk ik: laat die euro nou maar. Je kan je er vreselijk druk over maken, maar uiteindelijk komt het vanzelf wel goed. Het is wel begrijpelijk dat de burgers in Europa zich zorgen maken over de daling van de euro, maar helemaal terecht is het niet. Zolang de daling niet resulteert in oplopende inflatie, voelt niemand het in z’n portemonnee. Hiermee kom ik op de essentie, en dat is dat de centrale bank zich moet concentreren op het bestrijden van inflatie, en dat is precies wat het Eurosysteem doet. Dat neemt niet weg dat het publiek zal blijven kijken naar wat onze munt doet ten opzichte van de dollar, het is meer een gevoelskwestie.’

Hans Visser is hoogleraar Internationale Economische Betrekkingen /Geld en Bankwezen op de Faculteit der Economische Wetenschappen en Econometrie aan de Vrije Universiteit Amsterdam.

‘De huidige lage koers van de euro vormt geen probleem. Als de munt op de huidige koers blijft zal de inflatie wel aantrekken, maar dit is een tijdelijk verschijnsel. Vooral voor de rest van de wereld is de goedkope euro een probleem, omdat het voor hen duurder wordt om naar het eurogebied te exporteren. Er zijn al bedrijven die om die reden hun productie naar Europa willen

‘Goedkope euro is geen probleem’

verplaatsen, waaronder autofabrikant Mazda. De daling van de euro wordt veroorzaakt doordat de rendement- en winstverwachtingen in de VS beter zijn dan in Europa. De kapitaalstroom richting de VS wordt versterkt doordat de Europese kapitaalmarkt goed functioneert, wat lenen aantrekkelijk maakt.’

‘Er gaan trouwens ook geruchten dat het zwart-geldcircuit een rol speelt in de daling van de euro. De bezitters van dit

zwarte geld willen het witwassen voordat de fysieke euro er is in 2002, en zouden dit doen door dollars te kopen. Dat er zo’n drukte gemaakt wordt over de euro koers komt vooral omdat de beleidsmakers een sterke euro zien als een prestigekwestie. De interventie op 22 september was niet nodig en kon ook nooit succesvol zijn omdat de VS niet willen dat de dollar verzwakt ten opzichte van de euro. Bovendien kan een interventie alleen slagen als de VS de rente verlagen, en de ECB gelijktijdig de rente verhoogt. Op langere termijn zal het verschil in rendement op beleggingen in de VS waarschijnlijk wel weer afnemen ten gunste van het eurogebied, zodat de euro vanzelf weer gaat stijgen.’

‘Op dit moment moet vooral niemand zich meer met de munt bemoeien, vooral de politiek niet. Alle uitspraken van politici over de euro en de kritiek op Duisenberg boezemt beleggers hooguit angst in dat de ECB zijn onafhankelijkheid in de toekomst kan verliezen. Als dat gebeurt wordt het monetaire beleid ondergeschikt aan politieke doelstellingen als werkgelegenheid. Dit is niet goed voor een stabiel prijspeil, waar beleggers juist op zijn gebrand. En de uitspraken van Duisenberg? Die zijn echt niet belangrijk voor het koersverloop van de euro, ze veroorzaken hooguit een rimpeling.’

'Zonder de euro zou Nederland grote problemen hebben gehad'

Nout Wellink wil niet dramatiseren over lage eurokoers

Recentelijk heeft het Eurosysteem een aantal malen geïntervenieerd. Wat wil het hiermee precies bereiken?

'We wilden bij de markten weer het besef laten ontstaan dat ze een tweezijdig risico lopen, dus dat de koers niet alleen één kant op kan. Daarnaast wilden we duidelijk maken dat de monetaire autoriteiten in de wereld vinden dat de koers van de euro te laag is. Daarom hechtten we er sterk aan om het de eerste keer gezamenlijk met de VS en Japan te doen. Het is dan niet zo dat je alleen zelf zegt dat de munt te laag is, dat kan iedereen, je zegt het als monetaire wereld.'

De euro is op dit moment niet heel veel hoger dan op 22 september, na de eerste interventie. Kun je zeggen dat de interventies mislukt zijn?

'Dat is altijd moeilijk om te bepalen, want je weet nooit wat er gebeurd zou zijn zonder. Maar laat ik verder helder zijn: natuurlijk was het fijn geweest als de euro nog wat verder omhoog was geschoten. Je moet het echter niet teveel dramatiseren. Door de markt is het positief opgevat dat we hebben laten zien dat we er zijn. Een tijd geleden kreeg de ECB nog wel eens de kritiek dat het zich geen donder van de euro aantrok.'

Recente onderzoeken tonen aan dat het vertrouwen van het publiek in de euro afneemt. Hoe erg is de daling van de euro nu eigenlijk voor Nederland?

'Het is duidelijk dat je niet verheugd moet zijn als de euro zwak-

ker wordt. Je moet echter wel met beide benen op de grond blijven staan. Zonder de euro zou de situatie voor Nederland veel slechter zijn geweest. De Duitse mark zou ten opzichte van de dollar veel verder zijn gevallen dan de euro nu. Dat komt omdat de euro ook bestaat uit een aantal zeer goed draaiende economieën, waaronder Nederland. We zouden dan grote spanningen in het Europese wisselkoerssysteem hebben gehad. Nederland zou dan ook grote problemen hebben gehad om de relatie tussen de gulden en de Duitse mark in stand te houden. Op basis van lange ervaring ben ik ervan overtuigd dat we zonder de euro in Europa in grote problemen zouden zijn gekomen, zowel op wisselkoersgebied als op het gebied van de economische groei en werkgelegenheid. Door de euro hebben we nu veel minder last van wisselkoersschommelingen, en zijn we veel weerbaarder geworden.'

Is het Nederlandse publiek wel voldoende geïnformeerd over de euro?

'Het probleem is dat de euro een virtuele munt is, we kunnen hem niet voelen. Op nationaal niveau is de voorlichting in handen van het Nationaal Forum voor de introductie van de Euro. Voor de invoering in 1999 hebben zij een zware voorlichtingscampagne gevoerd en toen wisten mensen ook meer over de euro dan nu. Maar die kennis verdwijnt geleidelijk omdat de gemiddelde burger de euro niet tegenkomt. De enige plek waar de mensen de euro tegenkomen is in de krant, waarbij het alleen maar gaat over de waarde ten opzichte van de dollar. En die externe

'De voorlichting over de euro moet intensiever'

waarde is voor de gemiddelde burger, tenzij hij op vakantie naar Amerika gaat, veel minder belangrijk dan wat hij met een euro – en dus met een gulden, want dat is een uitdrukking van hetzelfde – hier kan kopen. Mensen zijn al vergeten dat we hebben gekozen voor de euro, en dat de gulden niet meer bestaat. In Nederland is de voorlichting van het begin af aan minder actief geweest dan in andere landen. De gedachte was dat het hier niet zo nodig was, omdat we toch allemaal voor de euro waren. Naar mijn mening mag de voorlichting best wat intensiever. En voor wat mijzelf betreft doe ik daar ook alles aan in de vorm van interviews en lezingen. We doen ons best, maar het is kennelijk heel moeilijk over te brengen.'

Toezichtslijn geopend voor publiek

DNB, STE en VK bundelen informatievoorziening

'Mijn grootmoeder is overleden en nu vond ik in een schoenendoos een oud spaarbankboekje. Maar die bank bestaat niet meer. Wat raadt u me aan te doen?'

'In mijn jonge jaren heb ik pensioen opgebouwd bij bedrijf X. Waar kan ik nu terecht voor mijn geld?'

'Iemand wil voor mij gaan beleggen. Is dat mogelijk en zo ja, waar moet ik dan rekening mee houden?'

Als u spaart, leent, belegt, een verzekering of een pensioen heeft, kunt u met uw vragen of opmerkingen hierover terecht bij de helpdesks van de Nederlandsche Bank (DNB), de Stichting Toezicht Effectenverkeer (STE) en de Verzekeringskamer (VK). De helpdesks van de drie financiële toezichthouders opereren sinds kort onder de gezamenlijke naam 'Toezichtslijn' en hebben een eigen 0900-nummer.

- Toezichtslijn van DNB 0900 520 0520 of www.dnb.nl
- Toezichtslijn van VK 0900 530 0530 of www.verzekeringskamer.nl
- Toezichtslijn van STE 0900 540 0540 of www.ste.nl

De Toezichtslijn staat open op werkdagen van 09.00 tot 17.00 uur. De kosten bedragen 75 cent per gesprek. U kunt uw vragen ook e-mailen.

Met vragen over banken, beleggingsinstellingen of wisselkantoren kunt u terecht bij DNB, opmerkingen over het effectenverkeer kunt u kwijt bij de STE en bij de VK kunt u uw vragen stellen over verzekeraars en pensioenfondsen. Mocht u per ongeluk bij het verkeerde loket aankloppen, dan wordt u snel en probleemloos doorverbonden naar de juiste instelling.

Antwoorden op vragen als: hoe kan ik het beste sparen of beleggen, waar kan ik het goedkoopst geld lenen of een verzekering afsluiten, zult u bij de drie helpdesks niet krijgen. Voor klachten wordt u doorverwezen naar de geschillencommissie of de ombudsman.

De euro bestaat echt en is stabiel!

De wisselkoers van de euro ten opzichte van de dollar trekt onverenigbaar veel aandacht. Als je de krant en de brieven aan de ECB leest en de actualiteiten op televisie volgt, heb je soms de indruk dat het einde der tijden nabij is. Helaas duiken in de reacties twee misverstanden op. Beide verhogen onnodig de opwindingsgraad.

De eerste fout is dat men het verlies van de waarde van de euro ten opzichte van de dollar gelijk stelt aan de vermindering van de interne waarde van de euro. 'Door de duikeiling van de euro, wordt mijn spaargeld steeds minder waard en kan ik minder met mijn pensioen doen', leest men dan bijvoorbeeld. De koersdaling ten opzichte van de dollar bedraagt, op het moment van schrijven, zo'n dertig procent. Niemand levert graag dertig procent van zijn zuur verdiende spaarcenten in. Gelukkig is dat ook niet zo. Waar het voor een inwoner van het eurogebied immers om gaat, is hoeveel hij moet betalen voor zijn bood-

schappen, zijn huur, zijn vakantie, zijn vervoer en andere dingen die hij aanschaft. Voor hem is veel belangrijker hoeveel hij in de winkel om de hoek met een euro kan kopen dan hoeveel dollars hij voor een euro kan krijgen. Eten doet hij elke dag, maar hoe vaak heeft de gemiddelde consument dollars nodig? De interne waarde van de euro is dus voor de consument vele malen belangrijker dan de externe waarde.

Hoe staat het dan met die interne waarde? Deze meten we door naar de stijging van de consumentenprijzen te kijken. In 1999 bedroeg de prijsstijging in het eurogebied 1,1 procent. Prijzen waren dus heel stabiel. Er zijn weinig jaren in de laatste vijftig jaar geweest waarin prijzen zo stabiel waren als vorig jaar. Dat mag gerust een opmerkelijke prestatie worden genoemd in het eerste jaar van de euro en de ECB.

Het is waar dat sindsdien de prijsstijging is toegenomen tot iets meer dan tweeënhalf procent. Dit komt vooral door de verdrievoudiging van de olieprijs in korte tijd. Dat merkt de consument vooral bij de benzinepomp. Leuk is dat niet, maar ook zonder de euro was deze invloed van buiten over ons heen gekomen. Een deel van de prijsstijgingen komt ook door de gedaalde waarde van de euro ten opzichte van bijvoorbeeld de dollar. De huidige inflatie is echter in historisch opzicht bezien laag.

De taak van de ECB is ervoor te zorgen dat de interne waarde van de euro stabiel blijft. Daar moet ze op worden beoordeeld en niet op de wisselkoers van de euro. De euro is een stabiele munt. De ECB doet er alles aan om dat zo te houden. Een centrale bank is echter niet in staat om onmiddellijk het effect van invloeden van buiten, zoals hogere olieprijs, op de prijzen te bestrijden. Dat zou draconische maatregelen vergen, die de economie veel

schade zouden doen. Daarom kiest de ECB voor een geleidelijkere aanpak die na verloop van tijd het tempo van de prijsstijgingen moet terugbrengen tot beneden de twee procent.

Het tweede misverstand is dat de euro er nog niet is en dat de gulden nog bestaat als zelfstandige munt. Veel mensen denken dat de euro pas wordt ingevoerd in 2002 als de euromunten en -bankbiljetten in omloop worden gebracht. Er zijn ook mensen die denken dat de lagere wisselkoers van de euro ten opzichte van de dollar betekent dat de euro steeds minder waard wordt ten opzichte van de gulden. 'De euro is straks nog maar een gulden waard', grapt het NRC-Handelsblad onlangs. 'Als in 2002 de euro wordt ingevoerd, word ik daardoor armer', redeneert men.

De euro bestaat echter al! Hij is op 1 januari 1999 ingevoerd. De waarde van de euro in guldens is voor eeuwig vastgesteld op NLG 2,20371. Dit is geen wisselkoers, die iedere dag anders kan zijn. Het is een vaste ruilverhouding. Net zoals een rijksdaalder geen zelfstandige munt is, maar een vast bedrag in guldens, is de gulden sinds 1 januari 1999 een vast bedrag in euro. Het feit dat u nog betaalt met guldenbankbiljetten en -munten doet daar niets aan af. Niemand betwijfelde toch ook dat de gulden bestond, als hij met een rijksdaalder betaalde? Het is daarom jammer dat dit misverstand wordt gevoerd door de leus van de Nederlandse overheidscampagne: 'De euro wordt van ons allemaal'. De werkelijkheid is: 'De euro is van ons allemaal.'

Lex Hoogduin, adviseur van de president van de Europese Centrale Bank

'Voor de Antillen is het nu of nooit'

IMF rekt op Nederland voor welslagen herstelplan

De strenge heelmeesters van het Internationaal Monetair Fonds (IMF) hebben, op verzoek van de Nederlandse regering, een herstelprogramma opgesteld voor de Nederlandse Antillen om de bijna failliete eilanden uit de economische malaise te helpen. Volgens Luc Everaert, de Belgische IMF-stafmedewerker belast met de Antillen, is het aanpassingsprogramma dat er nu staat goed en zal de economie op de eilanden weer opbloeien, mits de Antillianen zich nu eens strikt houden aan het aanpassingsbeleid en ook Nederland de handen uit de mouwen steekt.

Mumtaz Khadjé

Willemstad, Curaçao

In zijn kantoor bij het IMF in Washington vertelt Luc Everaert vol verve over zijn recente missie naar de Antillen. Everaert, stafmedewerker – officieel *Deputy Division Chief European I Department* – met Nederland en de Antillen in zijn portefeuille, heeft het er maar druk mee: de Nederlandse Antillen financieel en economisch weer op de rails te zetten. Geen eenvoudige taak, zo blijkt als Everaert vertelt over de eerdere pogingen die het IMF heeft ondernomen om de Antilliaanse economie uit haar deplorabele staat te halen. In 1997 tekenden het IMF en de Antillen immers al een akkoord voor sanering van de economie, maar voor het doorvoeren van dat herstelplan – ingrijpende bezuinigingsmaatregelen als het bevriezen van de salarissen – ontbrak het aan voldoende politieke wil op de eilanden. Het akkoord strandde en ondertussen werden de gaten in de Antilliaanse begroting alsmaar groter, nam het aantal schuldeisers toe, verloren investeerders alle vertrouwen en trokken duizenden inwoners weg van het grootste eiland Curaçao vanwege het slechte economisch perspectief. De monetaire waakhond trok vervolgens zijn handen af van de eilanden.

Totdat ongeveer een jaar geleden de Antillianen weer op de stoep stonden bij het IMF met het verzoek het herstelplan uit 1997 weer nieuw leven in te blazen. Reden: het water staat de Antillen tot aan de lippen. Het vrijwel failliete land verkeert in een ernstige economische crisis. Het kan zijn

‘Nederland had zich harder moeten opstellen’

rekeningen en de salarissen van de peperdure ambtenaren niet meer betalen. Kortom: de bodem van de Antilliaanse schatkist is, ondanks de honderden miljoenen gulden aan Nederlandse ontwikkelingshulp, in zicht gekomen en er is geen ander alternatief dan toch maar weer te saneren. Politiek Den Haag stelde zich op het standpunt dat Willemstad eerst maar eens orde op zaken moest stellen voordat de geldknip weer zou opengaan. Minister Zalm van Financiën stelde een voorwaarde: het IMF bezoekt de eilanden en beoordeelt hoeveel krediet de Antillianen op korte termijn nodig hebben voor een goed economisch herstel. In feite kwam het erop neer dat Nederland een blanco cheque – de zogenoemde ‘Zalmcheque’ – uitschreef die het IMF mocht invullen.

Koloniaal verleden

Volgens Everaert heeft Nederland de hulp van het IMF ingeroepen met de hoop dat het Fonds een meer objectief en neutraal standpunt kan innemen bij de kredietverstrekking aan de eilanden. ‘Op zich heeft Nederland voldoende capaciteit om een financieringsplan op te stellen, maar vanwege het koloniaal verleden en de emotionele binding met de Antillen, meende Den Haag dat het beter was als wij dat zouden doen.’ Was Nederland in feite niet van zins nog eens zijn vingers te branden aan de financiering van de steeds maar olopende tekorten in de begroting van

Luc Everaert

de Antillianen? ‘In het verleden is het inderdaad meer dan eens voorgekomen dat Nederland oogluikend toestond dat de Antillen leningen niet terugbetaalden’, weet Everaert. ‘Nederland had zich harder moeten opstellen. De financiële relatie tussen de twee landen is er een waarbij de een alsmaar toegeeft en de ander daar misbruik van maakt. En dat kun je geen van beiden kwalijk nemen, want het komt van twee kanten.’

‘We hebben zowel tegen Nederland als de Antillen gezegd dat het IMF bereid is de rol van adviseur te spelen en wederom naar dat land te gaan voor het opstellen van een aanpassingsprogramma. Maar, heb ik ook gezegd: ik wil het niet hebben over de cheque en ik ga er ook geen bedrag opzetten. Dat doet Nederland maar. Die cheque is bijzaak. Tegen de Antillianen zei ik’, vertelt Everaert met opgeheven vinger: ‘luister, laten wij op voorhand niet expliciet over de hoogte van het geldbedrag spreken voor we de missie naar Willemstad hebben afgehandeld. Belangrijk is dat wij samen een financierbare begroting voor 2001 opstellen en jullie een

goed pakket met maatregelen aanbieden om de economie te steunen. Zo'n tactische benadering hadden ze niet verwacht. De Antillianen hadden gedacht dat het Fonds de rekening zou opmaken, maar wij kwamen economisch beleid voeren.'

Stok achter de deur

Willemstad kon, na een nieuw akkoord met het IMF te hebben ondertekend, medio september de lang verwachte cheque innen van 110 miljoen Antilliaanse guldens, zo'n 150 miljoen Nederlandse guldens, om de ergste nood voor dit jaar te lenigen. Veertig miljoen daarvan heeft Nederland overgemaakt als schenking, de rest is lening. Het bedrag wordt tranche-gewijs gestort en de begroting voor volgend jaar heeft het Fonds in een meerjarenperspectief opgesteld dat tot 2003 loopt. Deze constructie dient als een stok achter de deur en moet voorkomen dat de Antillianen na het ontvangen van het krediet met de handen over elkaar gaan zitten en niet hard werken aan de oplossing van de financiële problemen.

Everaert hierover: 'de Antillianen hebben niet alleen een tekort op de begroting, maar ze kampen momenteel ook met een tekort aan geloofwaardigheid, met name bij investeerders. Om dat te elimineren moet je in het programma prikkels inbouwen die het daadwerkelijk doorvoeren van adequate maatregelen garanderen. Op de Antillen zijn er genoeg plannen en de doelstellingen daarvan zijn doorgaans goed. Maar het probleem is de plannen tot het einde te volbrengen, daar heeft men moeite mee. Dat is overigens een fenomeen dat je bij alle landen ziet die een IMF-programma krijgen en ingrijpende economische hervormingen moeten doorvoeren, totdat ze inzien dat hun eigen plannen geen uitweg bieden.'

De sfeer tijdens de missie noemt Everaert meer dan eens gespannen. De discussies gingen vooral over het tempo waarin de economische hervormingen moesten worden doorgevoerd en de mate van sanering. 'De controversen was: of we voeren een sterk aanpassingsprogramma door om tot

een snellere financiering te komen, waardoor het vertrouwen in de economie zich snel herstelt óf we gaan het programma wat uitrekken waardoor we langer in een onzekere situatie zitten. De Antillianen waren terughoudend over een snelle aanpak, maar het is ons gelukt hen te overtuigen dat het de beste manier is om uit de economische malaise te komen.' Zo was punt van discussie de inkrimping van het veel te dure ambtenaren-apparaat. Het IMF was voorstander van snelle afvloeiing van overheidsambtenaren om zo tot besparing op het overheidsbudget te komen. Uiteindelijk hebben de Antillianen de bezuinigingsmaatregel aanvaard en inmiddels doorgevoerd.

De economische hervormingen die het IMF voorschrijft, komen erop neer dat de ontslagregels worden versoepeld, de markt wordt opengegooid voor buitenlandse ondernemers en een groot aantal ambtenaren wordt

'De Antillianen hadden gedacht dat het Fonds de rekening zou opmaken, maar wij kwamen economisch beleid voeren'

ontslagen. Het Fonds wil ook dat een halt wordt toe geroepen aan de exodus van Antillianen, waardoor veel kennis uit het land verdwijnt. Dit kan bijvoorbeeld door overheidsorganen te privatiseren, zodat ze een interessante werkgever worden op de arbeidsmarkt.

En even lijkt het of de strenge heelmeeester van het IMF twijfels heeft over de harde aanpak in het aanpassingsbeleid dat hij de Antillen heeft geadviseerd. 'Het is een vrij sterk aanpassingsprogramma. Er is van de kant van de Antilliaanse regering veel moed nodig om deze bezuinigingen door te voeren. Maar er moet aan het einde van de tunnel ook licht zijn, want aanpassen en bezuinigen doen pijn: het aanpassingsprogramma moet ook worden aangevuld met steun, misschien met het ontwikkelingsbudget, van Nederland. En met steun op technisch vlak, want de capaciteit van bijvoorbeeld wetgevingsjuristen is er niet. We moeten niet vergeten dat het IMF zich heeft beperkt tot een strikt budgettair en monetair aanpassingsbeleid. Het aanpassingsprogramma heeft pas kans van slagen als er ook wordt geïnvesteerd in de infrastructuur, het onderwijs en *human capital*. Het IMF heeft hiervoor de middelen niet. Ik reken erop dat Nederland met eventueel hulp van de Wereldbank deze taak op zich neemt.'

Maar dan herstelt Everaert zich meteen: 'Ik heb vertrouwen in het aanpassingsprogramma. Het is een goed programma. Begin volgend jaar gaan we terug naar Willemstad voor een evaluatie. Ik hoop dat dan alles volgens schema verloopt, maar ik zal pas tevreden zijn als ik volgend jaar zie dat we vooruitgang hebben geboekt om op deze weg verder te gaan. De Antillianen zijn er in ieder geval van overtuigd dat het nu of nooit is. En dat is een goed teken.'

'Wij hebben nog steeds ma

Ernst Welteke ziet rol van Bundesbank niet als uitgespeeld

De komst van de EMU en de euro heeft ingrijpende gevolgen voor de monetaire hoofdrolspelers in Europa. De centrale banken bepalen nu samen met de Europese Centrale Bank de monetaire politiek. Hoe gaan de centrale banken om met deze veranderingen? DNB *magazine* maakt een rondgang langs een aantal centrale banken. In deel vier een interview met Ernst Welteke, president van de Bundesbank.

Reinder Van Dijk

Ernst Welteke is sinds september vorig jaar president van de Bundesbank en heeft een belangrijke opdracht meegekregen: hervorming van de bank. Nu de Bundesbank deel uitmaakt van het Eurosysteem, zal de organisatiestructuur moeten worden aangepast. Welteke wil de Bundesbank zo veel mogelijk centraliseren door de invloed te beperken van de *Landeszentralbanken*, de centrale banken van de deelstaten. Een zeer gevoelige kwestie, die in de deelstaten op verzet stuit. De doorgewinterde politicus Ernst Welteke lijkt dé persoon te zijn om deze klus te klaren. In de deelstaat Hesse was Welteke jarenlang lid van het parlement, daarna minister van Economische Zaken en vanaf 1995 president van de *Landeszentralbank* Hesse.

De hervorming van de Bundesbank: wat zijn uw plannen?

'De oprichting van de Bundesbank in 1957 was een compromis. De *Landeszentralbanken* werd hun onafhankelijkheid ontnomen en hun presidenten kregen een zetel in de Bundesbankraad – die Raad was verantwoordelijk voor het monetaire beleid. Maar nu de ECB-raad het monetaire beleid bepaalt, is er geen bestaansrecht meer voor de Bundesbankraad. Daarom moeten we de bestuursorganen van de Bundesbank herorganiseren. Er moet één bestuursorgaan worden gevormd. Hoe dat orgaan er precies uit gaat zien weet ik nog niet. Zowel de Bondsdag (Tweede Kamer, RvD) als de Bondsraad (vergelijkbaar met de Eerste Kamer, waarin de verschillende deelstaten zijn vertegenwoordigd, RvD) moet hieraan zijn goedkeuring geven. We zullen dus uiteindelijk weer een nieuw compromis moeten zien te vinden.'

cht en invloed'

De Bundesbank diende als model voor het Eurosysteem. Kunnen de hervormingen van de bank nu ook model staan voor eventuele hervormingen van het Eurosysteem?

'Nee, zeker niet. We hebben het gedecentraliseerde systeem van de Bundesbank verplaatst naar het Europese niveau. En daarom moeten wij nu juist het systeem veranderen.'

Vraag de president van een nationale centrale bank naar hun nieuwe positie als onderdeel van het Eurosysteem en je krijgt te horen dat ze in

plaats van hun monetaire soevereiniteit te hebben verloren juist aan invloed hebben gewonnen. Voorheen waren ze min of meer gedwongen het Duitse monetaire beleid te volgen terwijl ze nu zelf in de ECB-raad over het monetaire beleid mee kunnen beslissen. De Bundesbank is in feite de enige centrale bank die...

(Lachend) 'Aan invloed heeft verloren.'

Ja, precies. Hoe legt u dat uit aan het Duitse publiek?

'De Bundesbank was inderdaad dé centrale bank in Europa en is nu slechts één van de centrale banken. Dat is het resultaat van de oprichting van de EMU, van een politiek proces. Je moet dit zien binnen het kader van het gehele Europese integratieproces. Maar vergeet niet dat wij tegelijkertijd nog steeds de grootste economie in het eurogebied vormen. Wij hebben nog steeds macht en invloed! Verder denk ik dat de Duitsers zich er niet zo bewust van waren dat de Bundesbank zo'n invloedrijke positie had in Europa. Daar was wellicht meer discussie over in andere landen, zoals in Frankrijk, Nederland en Oostenrijk. Voor de Duitsers was het toch vooral hun Duitse centrale bank die zorgde voor

'De Duitsers waren zich er niet bewust van dat de Bundesbank zo'n invloedrijke positie had'

prijsstabiliteit. Nu is die taak overgenomen door de Europese Centrale Bank. Maar ook die staat in Frankfurt. Naar mijn gevoel zou het anders zijn geweest als de ECB niet in Frankfurt zou zijn gevestigd.'

De interventies op de valutamarkt hebben een belangrijk signaal afgegeven, namelijk dat de ECB een sterke euro wil en in staat is om daartoe eventueel gezamenlijk met de VS, Japan, Canada en Groot-Brittannië actie te ondernemen. Maar interventies blijven tegelijkertijd een soort van laatste redmiddel. Sommigen zeggen dat de euro gevoelig zal blijven voor politieke en economische ontwikkelingen en andere onzekerheden zolang er geen politieke unie is.

'Wisselkoersen kunnen altijd beïnvloed worden door politieke en economische ontwikkelingen. Maar inderdaad, verdere voortgang ten aanzien van politieke integratie zou de onzekerheden enigszins verminderen. In zekere zin is het vooral een psychologisch probleem. De mensen hebben de nieuwe munt nog niet in handen en kunnen er nog niet mee betalen. Voor de meeste van hen is de euro nog steeds een virtuele munt. Dat zal waarschijnlijk veranderen met de introductie van de chartale euro.'

Ziet u de uitslag van het Deense referendum als een duidelijk signaal dat het Europese integratieproces te ver is gegaan? Ik denk ook aan de recente polls in bijvoorbeeld Duitsland en Nederland waaruit bleek dat het vertrouwen in de euro tanende is. Maakt u zich daar zorgen over?

'Ja, dat baart mij zorgen. Maar we kunnen alleen maar benadrukken dat het belangrijkste doel van de centrale bank is te zorgen voor prijsstabiliteit. Daar staan wij voor. De ECB heeft sinds haar

oprichting de prijsstabiliteit gehandhaafd. En wat betreft de wisselkoersfluctuaties: vergeet niet dat de wisselkoersen zich de afgelopen dertig jaar vele keren in verschillende richtingen hebben bewogen. Vijftien jaar geleden bijvoorbeeld was de dollar ook erg sterk en de Duitse mark erg zwak. En vijf jaar terug nog zagen we een zeer sterke mark en een zwakke dollar. Veranderingen in de richting van de wisselkoersontwikkeling kwamen vaak behoorlijk plotseling. Maar de herinnering van de mensen gaat niet zo ver terug. Ze kijken meer naar de huidige situatie en vergeten dat het vóór de EMU niet veel anders was.'

Op termijn is door de uitbreiding van de EU wellicht een efficiëntere besluitvorming in het Eurosysteem noodzakelijk?

'Het is nog niet de tijd om over dit aspect na te denken. Toetreding tot het Eurosysteem is daarvoor nog te ver weg. In de eerste plaats zullen de toetreders lid moeten worden van de EU

Hervorming van de Bundesbank

De Bundesbank kent, evenals de Duitse overheid, een federale structuur. Voor 1990 had iedere deelstaat een eigen centrale bank, de *Landeszentralbank* (LZB). Na de hereniging van Oost- en West-Duitsland werden, vanwege de toename van het aantal deelstaten (van elf naar zestien), een aantal deelstaten samengevoegd binnen één LZB, daarmee het totale aantal LZB's reducerend tot negen. De Bundesbank wil het aantal nu nog verder terugbrengen tot vijf regionale filialen. De deelstaten, zeer gesteld op hun onafhankelijkheid en zelfstandigheid, pleiten daarentegen voor een behoud van de huidige negen LZB's.

In Duitsland is de rol van toezichthouder op banken toevertrouwd aan het *Bundesaufsichtsamt für das Kreditwesen*. Dit overheidsorgaan werkt samen met de Bundesbank, waarbij de LZB's een grote rol vervullen in de uitvoering van het toezicht in hun respectievelijke regio's. Nu wil de Bundesbank dat de rol van het toezicht volledig haar verantwoordelijkheid wordt, met behoud van de LZB's. Of dit doorgaat, is vooralsnog onzeker.

Bij de Bundesbank werken zestienduizend mensen (ter vergelijking: DNB telt zo'n zeventienhonderd medewerkers), voornamelijk op de meer decentrale niveaus (LZB's en agentschappen). Inmiddels is aangekondigd dat de omvang van het personeelsbestand in de nabije toekomst zal worden vermindert.

Tot op heden is nog onduidelijk hoe hervorming van de Bundesbank uiteindelijk vorm gaat krijgen. Nog dit jaar zal er verder over worden gesproken. De bedoeling is dat de hervorming en de nieuwe Bankwet die daaruit volgt in 2003 van kracht zal worden.

Kirsten Guijoux

Bundesbank

Bundesbank in het kort

Hoofdkantoor	Frankfurt
President	Ernst Welteke
Directie	President, Vice-President en 6 andere directeuren.
Bundesbankraad	Bundesbankdirectie en de presidenten van de <i>Landeszentralbanken</i> .
Aantal agentschappen	140
Aantal medewerkers	16000
Taken	Vorbereiding en uitvoering monetair beleid, betalingsverkeer, deel van de uitvoering van het toezicht op financiële instellingen, fiscaal agent van de overheid (onder meer verrichten van transacties voor de overheid en uitgeven van leningen).

en daarna volgt deelname aan het wisselkoerssysteem ERM-II gedurende een periode van minimaal twee jaar. Het duurt dus nog een behoorlijk aantal jaren voordat de toetreders deel uitmaken van het Eurosysteem.'

De monetaire strategie van het Eurosysteem is voor een belangrijk deel een erfenis van de Bundesbank. Bent u tevreden met de monetaire strategie?
'Ik ben erg gelukkig met de huidige strategie. Het Eurosysteem is een nieuwe instelling waarin verschillende culturen samenkomen, ook wat betreft het monetaire beleid. De monetaire strategie is daar een afspiegeling van. Ons aandeel in de monetaire strategie is de monetaire aggregaat M₃, het belangrijkste aspect in de monetaire strategie. Ik herinner me erg goed de discussies over de monetaire strategie voordat het Eurosysteem van start ging. We waren het er over eens dat we niet slechts één type monetaire strategie konden kiezen, maar een mix zouden moeten samenstellen van een geldhoeveelheidsbeleid, *monetary targeting*, en een beleid met een inflatie doelstelling, *inflation targeting*. Ik heb het gevoel

dat de theoretische discussie over de verschillen tussen de strategieën groter is dan de relevantie ervan in de praktijk. Iedereen kijkt naar monetaire aggregaten, inflatieontwikkelingen, voorspellingen en de wisselkoers. Dit is naar mijn idee het geval bij iedere centrale bank.'

Tenslotte, journalisten noemen u een 'dove' (aanduiding voor een centrale bankier die in mindere mate de nadruk legt op prijsstabiliteit, RvD). Dat is niet wat je verwacht van de president van de Bundesbank? Doet u dat wat?

'Ach, ik ben al sinds vijf jaar betrokken bij monetaire beleidsbeslissingen. Ik ben er dus wel aan gewend dat journalisten van alles over je schrijven. Maar ik denk dat het te simpel is om mijn bijdrage zo te karakteriseren. Iedere *governor* hoeft niet altijd precies dezelfde opvatting te hebben over het monetaire beleid. Maar, zonder twijfel, prijsstabiliteit is het voornaamste doel, het belangrijkste!'

Kredietverlening door Nederlandse banken onder de loep

Monetaire Monografie nr. 18

De kredietverlening door Nederlandse banken is in vijf jaar bijna verdubbeld. Wat zijn de belangrijkste achtergronden van deze kredietgroei? Wat zijn de mogelijke implicaties voor de financiële stabiliteit? Lopen banken en gezinnen meer risico's? Zijn er overeenkomsten met de jaren zeventig, toen eveneens sprake was van een snelle kredietexpansie in combinatie met snelle huizenprijsstijgingen?

Kredietverlening door Nederlandse banken onder de loep, Monetaire Monografie nr. 18, doet verslag van een diepgaand onderzoek naar de bancaire kredietverlening in Nederland in de afgelopen vijf jaar. Daarbij wordt aandacht besteed aan zowel de hypothecaire als de zakelijke kredietverlening. Ook wordt ingegaan op de belangrijkste aandachtspunten die de Nederlandsche Bank uit het onderzoek heeft afgeleid. De auteurs zijn werkzaam bij de afdeling Monetair en economisch beleid en het Directoraat Toezicht van de Nederlandsche Bank.

Ralph de Haas, Aerdt Houben, Jan Kakes en Henk Korthorst, De kredietverlening door Nederlandse banken onder de loep, Monetaire Monografie nr. 18.

Een exemplaar kunt u voor NLG 25 bestellen bij NIBE-SVV, t.a.v. uitgeverij, Herengracht 205, 1016 BE Amsterdam, fax 020 - 5208603.

Samen op de Bank

Relaties op de werkvloer

Relaties op de werkvloer zijn een bekend fenomeen. Ook bij DNB, waar de zogenoemde Bankstellen een begrip zijn. Dat een verhouding ook integriteitsafspraken in gevaar kan brengen in een organisatie vol vertrouwelijke informatie, is minder bekend. Het wel en wee van relaties bij DNB.

Inge van der Schee

Het is een vertrouwd verschijnsel: stelletjes op het werk. Bij DNB vanzelfsprekend genaamd: Bankstellen. 'Het moet je als werkgever niet verbazen dat iemand binnen een bedrijf met meer dan zeventienhonderd mensen een partner tegen het lijf loopt', zegt Olaf Sleijpen, afdelingsdirecteur Externe betrekkingen en voorlichting en Secretarie, die leidinggevende is van Suzy en Frans van Kershaver. 'Zoiets kun je niet verbieden. Als werkgever heb je je normaal gesproken niet met privé-zaken te bemoeien.'

Bij DNB werken momenteel zo'n 45 tot vijftig koppels (dat wil zeggen: stelletjes die wonen op hetzelfde adres). Een liefdesrelatie bij een centrale bank is niet altijd zonder problemen. De relatie kan lastig worden als één van de betrokkenen in zijn of haar functie te maken heeft met functiescheiding of geheimhouding. Als iemand van Facilitaire diensten een relatie aangaat met iemand van de afdeling Wetenschappelijke onderzoek en econometrie is een relatie geen enkel probleem. Maar een amoureuze band tussen een medewerker van de afdeling Financiële markten en iemand van de afdeling Betalingsverkeer en effecten, ligt al gevoeliger. Tussen deze afdelingen gelden *Chinese Walls* (afspraken om vertrouwelijke informatie binnen één sector te houden om misbruik te voorkomen).

Een relatie binnen eenzelfde afdeling lijkt minder problematisch. Afdelingsdirecteur Betalingsverkeer en effecten Harrie de Poot, baas van Jerry en Marina Rijmers kent minstens vier koppels binnen zijn 110 mensen tellende afdeling. 'Zolang de kwaliteit van het werk er niet onder lijdt en het vier-ogen-principe (de afspraak dat iemand die vertrouwelijk werk verricht, gecontroleerd wordt door een ander) en de *Chinese Walls* niet in gevaar komen, zie ik geen probleem. Het is wel belangrijk dat je een ieder los van elkaar kunt beoordelen.'

Een relatie tussen een leidinggevende en diens medewerker,

vindt onderdirecteur Jacqueline Rijdsijk die over het personeel gaat, echter nog steeds taboe. 'Je kunt je geliefde niet objectief beoordelen tijdens een functioneringsgesprek. Het is als leidinggevende lastig aan de afdeling uit te leggen waarom zijn of haar partner een bonus krijgt. Je hebt altijd de schijn tegen. In zo'n situatie vertrouw ik op het gezonde verstand van de betrokkenen. Het is logisch dat één van de twee het veld ruimt.' Rijdsijk vindt het te ver gaan om afspraken op het gebied van intieme relaties te maken. In de VS bijvoorbeeld ondertekent iedereen die een relatie aangaat op het werk een zogenoemd *love-contract*. DNB is daar geen voorstander van. 'Dan kun je alles wel op papier vastleggen', aldus Rijdsijk.

Louis Oosterom, hoofd beveiliging bij DNB, houdt zijn oren en ogen wel open als hij lucht krijgt van een liefdesrelatie op de werkvloer. 'We zijn constant aan het observeren. Als er in mijn

'Een relatie tussen een leidinggevende en diens medewerker is taboe. Het is logisch dat één van de twee het veld ruimt'

ogen een risico verbonden is aan een relatie, stap ik er op af. Om met de betrokkenen te praten, niet om hen iets te verbieden. Ik vraag hen of ze inderdaad een relatie hebben en of ze rekening willen houden met functiescheiding. Dat vindt plaats op plekken waar het vier-ogen-principe gehanteerd wordt, bijvoorbeeld met het openen van een kluis. Wat is immers het principe nog waard als vier ogen, eigenlijk twee ogen zijn?'

Marina (36) en Jerry (38) Rijmers zijn getrouwd en hebben twee kinderen. Ze werken allebei op de afdeling Betalingsverkeer en effecten. Zij is administratief medewerkster en hij projectleider.

Twaalf jaar geleden liet Jerry een oogje op Marina vallen. Hun eerste afspraakje werd geregeld door de Nederlandstalige zanger Gordon. 'Ik bezocht Gordon op de markt, waar hij toen nog werkte, toen Marina langs kwam lopen', verhaalt Jerry. 'Ik vertelde Gordon dat ze ook bij DNB werkte en dat ik haar leuk vond. Hij riep meteen: hé, kom jij eens hier.' Hij zorgde voor onze eerste afspraak.'

Binnen twee maanden woonden ze samen. Marina: 'Ik zegde mijn huurhuis op, verkocht de auto en verhuisde naar Amsterdam. Of ik er wel eens over nagedacht heb hoe het zal gaan als we uit elkaar gaan? Nee, eigenlijk niet. Ik weet gewoon dat zoiets bij ons niet gebeurt!'

Marina en Jerry verliezen elkaar praktisch geen moment uit het oog, zelfs niet op het werk. 'We werken samen, we lunchen

samen en we gaan 's avonds ook nog eens naar dezelfde sport-school. We kunnen gewoon heel goed samen zijn', legt Jerry uit. 'Wat anderen ervan vinden? Dat maakt me niets uit. Als ik vanwege geheimhouding iets zou moeten ondertekenen omdat Marina en ik getrouwd zijn, dan doe ik dat. Maar we hebben nooit iets afgesproken met onze leidinggevenden.' Marina: 'Wel hebben we samen afgesproken dat we het eerlijk tegen elkaar moeten zeggen, als het vele samenzijn de één zijn neus uitkomt.'

'Laatst hadden we op weg naar DNB ruzie in de auto', herinnert Marina zich. 'Dan stap ik in de loop van de dag toch bij Jerry binnen. Om even te vragen of alles wel goed zit.' Jerry: 'Ik kan de bekende knop makkelijker om zetten. Marina heeft daar toch iets meer moeite mee.'

Suzy (46) en Frans (49) van Kershaver kregen elkaar zeventien jaar geleden tijdens een promotiereceptie in de gaten. Suzy is directiesecretaresse en Frans is hoofd sectie publieksvoorlichting op de afdeling Externe betrekkingen en voorlichting.

Ze vierden onlangs hun koperen bruiloft. 'Toen Suzy in 1993 de secretaresse werd bij de onderdirecteur van mijn afdeling', vertelt Frans, 'zijn we samen op hem afgestapt en hebben hem op het risico van tegenstrijdige belangen gewezen. Bijvoorbeeld als Suzy informatie onder ogen krijgt met gegevens over mijn functioneren. Maar hij zag het probleem niet zo. Uiteindelijk heeft het ook nooit tot problemen geleid.'

Frans: 'Omdat we allebei met vertrouwelijke informatie te maken hebben, is het voor ons vanzelfsprekend dat we daar niet over praten. Bovendien zijn we niet zo nieuwsgierig aangelegd. De gesprekken beperken zich tot zaken die ons persoonlijk raken.' Suzy valt hem bij: 'Wij willen voorkomen dat DNB ons leven helemaal gaat beheersen. Daarom praten we thuis sowieso niet veel over het werk. Privé-problemen lossen we thuis op en

niet op het werk. Daar heb ik de tijd niet eens voor. De telefoon staat altijd roodgloeiend.'

Op de vraag of ze ook samen naar het werk gaan, antwoordt Frans: 'Ik heb op donderdag mijn adv-dag en Suzy werkt niet op dinsdag en woensdag. De rest van de week begint zij een uurtje eerder. Ik breng Robin, onze zoon, naar school. We gaan alleen op vrijdagmiddag samen naar huis.' Suzy: 'Dat maakt ons niets uit. We hoeven niet altijd samen te zijn.'

'Ik vind het een ideale situatie', gaat Suzy verder. 'Onze werktijden zijn soepel en dat is makkelijk nu we Robin hebben.' Frans: 'Dat is het voordeel van werken voor dezelfde werkgever. Of onze zoon ook bij DNB komt werken? Als je hem vraagt wat hij worden wil, zegt hij: president van de Nederlandsche Bank!'

Jeanine Kippers en Jan Berndsen, beide zeventwintig jaar oud, werden drie jaar geleden verliefd op elkaar en hebben sindsdien een LAT-relatie. Zij werkt als beleidsmedewerker op Ontwikkeling chartaal verkeer en hij is beleidsmedewerker op Financiële markten.

Ze raakten met elkaar aan de praat tijdens de Tinbergenlezing. De vonk sloeg meteen over. 'Ik had dit nooit van tevoren kunnen bedenken', bekent Jeanine. 'Vroeger had ik resoluut nee gezegd op de vraag of ik een relatie op het werk zou willen. Maar je houdt het niet tegen.' Jan: 'Toen we eenmaal een relatie hadden, hebben we er niet bewust onze mond over gehouden. Maar we schreeuwden het ook niet van de daken.' Jeanine beaamt: 'Collega's reageerden niet anders dan op mensen die een relatie krijgen met iemand buiten DNB. Ze vonden het leuk voor ons.'

Jan en Jeanine kiezen er bewust voor elkaar niet te veel te zien op het werk. Jan: 'Ik zit op de elfde verdieping en Jeanine op de tweede. Ik had de relatie niet zien zitten als we behalve dezelfde werkgever ook nog eens hetzelfde werk zouden doen. Want dan

zou het kunnen voorkomen dat we samen op één project worden gezet. Dat is nu niet het geval. Het is eigenlijk wel praktisch. De typische Bankdingetjes, de Bankcultuur, die snappen we van elkaar. Dat praat een stuk makkelijker.'

Hebben ze dan helemaal geen contact overdag? 'Ja, vooral via de telefoon', lacht Jeanine. 'Om te vragen of we tijdens de lunch bij DNB warm zullen eten of dat we 's avonds samen eten. Of ik geef even een belletje om te zeggen dat ik over vijf minuten wegga.' Jan: 'Samen lunchen op het werk doen we hooguit één of twee keer per jaar. Ik vind het vanzelfsprekend dat we elkaar niet steeds opzoeken op het werk. Dat vindt Jeanine gelukkig ook.'

Op jacht naar zuivere in

DNB waarschuwt voor hoge geldontwaarding

Het inflatiespook waart weer rond. De Nederlandse inflatie is met 3,1 procent in geen acht jaar zo hoog geweest. De beleidsmakers van DNB zijn op hun hoede. Geldontwaarding kan onrust veroorzaken en op den duur zelfs een economie ontwrichten. Daarbij is inflatie een ongrijpbaar fenomeen. Zuivere meting blijkt het cijfer echter te drukken.

Erica Verdegaal

Soms is de Nederlandsche Bank voorspelbaar. Neem de inflatie. Zolang dit cijfer kabbelt tussen nul en twee procent, zitten de beleidsmakers aan het Amsterdamse Frederiksplein te genieten. Een hogere geldontwaarding daarentegen ziet DNB als een ontsnapte geest die onmiddellijk terug moet in zijn fles. De laatste jaren heerste echter rust aan het inflatiefront. Maar helaas, voor 2001 heeft DNB haar waarschuwende vinger moeten opsteken. Na vijf jaar winterslaap lijkt het inflatiespook stilletjes te voorschijn gekropen. De eerste tien maanden van dit jaar steeg de geldontwaarding van 2 tot 3,1 procent, het hoogste cijfer sinds juni 1992. Belangrijke boosdoeners zijn de hoge olieprijs, de kwakkelende eurokoers en de hogere lonen op de krappe arbeidsmarkt. Als de olieprijs en de eurokoers op het huidige niveau blijven, kan de inflatie bij een loonstijging van 3,5 procent in 2001 oplopen tot boven de vier procent. Zo'n stijging is sinds 1981 niet voorgekomen.

Belangrijke boosdoeners zijn de hoge olieprijs, de kwakkelende eurokoers en de hoge lonen op de arbeidsmarkt

In meer dan één opzicht is inflatie een spook. Naast onwenselijk is geldontwaarding enigszins ongrijpbaar. Want wat is het? 'Een algehele stijging van prijzen', is de eerste reactie van Ron Berndsen, adjunct-afdelingsdirecteur van de afdeling Monetair en economisch beleid (Meb). 'Maar', zo voegt hij toe, 'de wijze van inflatiemeting is essentieel. Onze inflatie betreft de prijsstijging die het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) meet in de mand goederen en diensten die de gemiddelde consument koopt.' Die meting is per definitie onzuiver. Prijsstijgingen verschillen per regio en zelfs per consument. Want stel: de autoprijzen gaan twintig procent omhoog, maar u heeft geen auto. Dan geldt die prijsstijging niet voor u. Daarbij veranderen de gemiddelde voorkeuren in de tijd, terwijl het CBS de goederenmand vooralsnog

slechts eenmaal per lustrum herziet. Inflatiemeting valt daardoor hoger uit dan de echte, niet rechtstreeks waarneembare inflatie. De gemiddelde consument gaat immers bij een prijsstijging minder van een product kopen.

Ook incidentele gebeurtenissen kunnen het inflatieniveau vertroebelen. Berndsen: 'De afschaffing van de omroepbijdrage verlaagde de inflatie over 2000 met een half procentpunt.' In 2001 daarentegen pakt de inflatie ongeveer een procentpunt hoger uit door de stijging van het hoge BTW-tarief van 17,5 naar 19 procent.

flatiemeting

Tenslotte neemt het CBS niet alle prijzen mee. 'De sterk gestegen prijzen van koophuizen en aandelen zie je niet terug', zegt Berndsen, 'terwijl het de bestedingsmogelijkheden van consumenten beïnvloedt.' Dit kan volgens Berndsen deels verklaren waarom de geldontwaarding, ondanks de florerende economie, de laatste jaren zo laag is gebleven. 'Een deel van de druk op prijzen kan zijn ontsnapt via de huizenmarkt en de aandelenbeurs.'

Onrust

Heeft meten nog wel zin met zoveel fouten? Absoluut, vindt Berndsen. 'Toenemende inflatie is een probleem, want een stijging neigt ertoe zichzelf te versnellen.' Ook wordt het prijsniveau bij hoge inflatiecijfers beweeglijker. Stel een brood kost begin 1998 één euro. Op 1 januari 1999 is de prijs gestegen tot twee euro. De inflatie in 1998 bedraagt dan honderd procent. In 1999 stijgt de prijs weer één euro tot drie euro. De prijsstijging in 1999 bedraagt dus 'slechts' vijftig procent, de stijging van twee naar drie euro. Berndsen: 'Sterk

fluctuerende hoge inflatiecijfers maken het steeds moeilijker in te schatten wat een juiste prijs is. Dat geeft onrust, wat inflatie weer verder aanwakkert.' Gaat men voorts de lonen aanpassen aan de prijzen, dan ontstaat een loon-prijsspiraal. Een berucht voorbeeld ervan is de Duitse hyperinflatie van 1923. De prijs van een tramkaartje liep binnen enkele weken op tot een miljoen mark. Je loon kreeg je uitbetaald in manden vol papiergeld.

Maar ook een gematigd hoge inflatie kan ontwrichtend werken, legt Berndsen uit. 'Een land dat jarenlang relatief veel inflatie heeft, zal zich uit de markt prijzen, en op den duur geconfronteerd worden met een instortende handel. Pas na een jarenlang durend pijnlijk aanpassingsproces met hoge werkloosheid en loonmatiging zal de inflatie weer afnemen.' Sommige individuele consumenten kunnen overigens wel een tijdje van inflatie profiteren. Mensen met een hypotheek zien hun schuld krimpen. 'Maar', zegt Berndsen, 'na verloop van tijd wordt je hypotheekrente wel flink hoger.' Ook mensen met een spaarsaldo genieten niet van geldontwaarding. De koopkracht van hun tegoed neemt af. Anderzijds is het omgekeerde van inflatie, deflatie, ook geen pretje.

Berndsen: 'Doordat de prijzen zakken, gaan mensen aankopen uitstellen en tegen de klippen op sparen. De economie kan er door in een hele zware recessie terechtkomen.' Eigenlijk is een klein beetje inflatie het beste, legt Berndsen uit. 'Het zorgt ervoor dat prijzen zich soepel kunnen aanpassen.'

Recente verfijningen in flatiemeting moeten de grip op geldontwaarding vergroten. Berndsen: 'Volgens het CBS valt de Nederlandse inflatie bij zuivere meting een half procentpunt lager uit.' Een nu gemeten inflatie van drie procent is bij zuivere meting dus eigenlijk 2,5 procent. Het CBS draagt straks aan betere meting bij door het mandje consumentengoederen vanaf 2003 jaarlijks in plaats van vijfjaarlijks aan de consumentenvoorkeuren aan te passen. De Amerikanen gaan verder. Zij corrigeren hun inflatiemetingen ook voor kwaliteitsverbeteringen. De prijsstijging van een kleurentelevisie rekent men slechts tot de inflatie voor zover het geen verbetering betreft. Stel de prijs stijgt vijf procent, maar in die vijf procent zit drie procent kwaliteitsverbetering in de vorm van een plattere beeldbuis, dan rekent men slechts twee procent tot de inflatie. Het vele rekenwerk doet het Amerikaanse inflatiecijfer flink dalen en het economische groei-percentages stijgen.

Inflatie eigenhandig aanpakken kan de Nederlandsche Bank niet sinds de Europese Centrale Bank de rentevoet voor het hele eurogebied bepaalt. Berndsen ervaart dat niet als een verandering. 'De gulden was al sinds 1983 gekoppeld aan de Duitse mark. Dat gaf al nauwelijks ruimte voor renteaanpassingen.' Wel mag DNB waarschuwen en raad geven, zoals in het Kwartaalbericht van DNB van afgelopen september, waarin men waarschuwde voor hoge inflatie. Kort gezegd ziet DNB budgettaire meevallers momenteel liefst aangewend ter verlaging van de overheidsschuld. Verder moet de arbeidsmarkt flexibeler worden door deregulering, meer participatie van vrouwen en ouderen en verlenging van de werkweek. Tenslotte hoopt de DNB op loonmatiging. 'We hebben geen dwangmiddelen', zegt Berndsen, 'we moeten het hebben van de kracht van onze argumenten.'

De Gouden Koets in eerst

Koninklijke familie in veiligheid gebracht met geldwa

Het Nationaal Oorlogs- en Verzetsmuseum in Overloon nam in de zomer afscheid van een oude geldwagen van de Nederlandsche Bank. Het gepantserde en geblindeerde voertuig heeft een bijzonder verhaal te vertellen: in de eerste dagen van de oorlog werd de auto ingezet om de koninklijke familie in veiligheid te brengen.

Corry van Renselaar

Op vrijdag 10 mei 1940 om 3,55 uur Nederlandse tijd, twintig minuten voor zonsopgang, brak het door Hitler vastgestelde uur X van operatie *Fall Gelb* aan: het Duitse leger viel Nederland binnen. In de eerste chaotische dagen van de oorlog kruisten de wegen van de Nederlandsche Bank en de koninklijke familie zich enkele keren op dramatische wijze. Zowel DNB als de Oranjes hadden onder invloed van de oplopende internationale spanningen al de nodige voorzorgsmaatregelen getroffen. DNB had een flink deel van de Nederlandse goudvoorraad in veiligheid gebracht en koningin Wilhelmina, hoedster van de dynastie en overbezorgde moeder, had het prinselijk gezin verordonneerd paleis Soestdijk te verlaten. Prinses Juliana, prins Bernhard en hun dochters Beatrix en Irene namen zo in de winter van 1939 hun intrek in Wilhelmina's Haagse residentie en zouden, zo was het plan, bij een Duitse inval onmiddellijk het land verlaten.

De eerste geluiden van de aanvliegende *Luftwaffe* brachten Amsterdam en Den Haag op de eerste oorlogsdag in een staat van koortsachtige activiteit die pas vier dagen later zou eindigen met de capitulatie van het Nederlandse leger. In alle vroegte arriveerde de directie op 10 mei bij DNB. Zij wisten wat hen te doen stond: het nog in Nederland aanwezige goud van DNB, 78 ton in Amsterdam (er resteerde nog 102 ton in de Bijbank in Rotterdam, CvR) moest onmiddellijk het land uit. Met een hoop heen en weer gepraat, en een flinke buidel geld, lukte het de laatste twee schepen van de KNSM te charteren. Ondertussen haalden enkele portiers in mobilisatietenu de goudbroodjes uit de kluizen. Hun collega's, gewapend met karabijnen, en op het hoofd een Duitse helm uit de Eerste Wereldoorlog, afkomstig uit een in België achtergelaten partij, hielden de omgeving van de Turfmarkt in de gaten. Dat zorgde voor de nodige onrust bij het publiek. Was DNB soms al bezet door de Duitsers? In de loop van de middag arriveerden twaalf vrachtwagens om het goud op te halen. Laat in de avond bereikten zij IJmuiden waar de 'Iris' en de 'Titus' klaar lagen.

Intussen was ook Den Haag in rep en roer. Aangezien de Britse marine had toegezegd een escorte te sturen om het goud naar Londen te begeleiden, werd besloten dat prinses Juliana, haar man en de kinderen zich op het Britse smaldeel zouden inschepen. Echter, nadat het gezin afscheid had genomen van de koningin, sijpelde berichten door dat het gehele gebied tussen IJmuiden en Den Haag krioelde van de Duitse luchtlandings-

Elf mensen wrongen zich in de geblindeerde auto en gingen zitten op banken die voor de gelegenheid met stro waren bedekt

troepen. De tocht werd afgeblazen. Terwijl de koninklijke familie een veilig onderkomen vond in een schuilkelder in de tuin van Noordeinde, staken de 'Iris' en 'Titus' van wal. Het duurde even voor zij het Brits konvooi vonden, en na een zenuwslopende tocht onder Duits spervuur kwamen de twee schepen in de ochtend van 11 mei in Engeland aan, inclusief de lading ter waarde van 166 miljoen gulden.

Het Amsterdams goud was dus veilig in Engeland. Maar nu de troonopvolgster en haar gezin nog. De situatie dreigde penibel te worden, te meer daar een tweede Britse escorte laat in de avond van de 11de mei opnieuw zonder koninklijke lading moest vertrekken. Het bleek veel te riskant om de tocht naar IJmuiden in een personenauto te maken.

Lumineus idee

De Britse Admiraliteit begon nu ongeduldig te worden: moest men nu voor de derde keer eenheden blootstellen aan Duitse luchtaanvallen en het gevaar van magnetische mijnen zonder dat iemand kwam opdagen? Een Britse diplomaat in Den Haag stel-

De oorlogsdagen

gen DNB

de Londen gerust, de derde tocht zou niet tevergeefs zijn, want in de residentie was zojuist de gepantserde geldwagen van DNB binnengereden. Een generaal van de luchtverdediging was op het lumineuze idee gekomen DNB te vragen om de in 1939 aangeschafte geldtransportauto te mogen gebruiken.

De chef van de garage, T. Bergman, zat zelf aan het stuur. Hij had er zijn vakantie naar de Franse Rivièra voor verzet. Elf mensen, inclusief de kinderverzorgster van de prinsesjes, wrongen zich in de geblindeerde auto en gingen zitten op banken die voor de gelegenheid met stro bedekt waren. Naast Bergman posteerde zich een veiligheidsman van het Koninklijk Huis, een kartonnen doos vol familiejuwelen op schoot en een geweer in de hand. Na ruim drie uur arriveerde het gezelschap in IJmuiden waar de torpedojager *Codrington* aan de overkant van het Noordzeekanaal lag te wachten. Door de sterke stroom en laagvliegende toestellen van de *Luftwaffe* lukte het pas na een derde poging de Velsler pont te laten aanmeren en kon men aan boord. Vlak voor middernacht vertrok de *Codrington* om acht uur later veilig aan te meren in Harwich.

Op hetzelfde moment maakte koningin Wilhelmina zich op, op dringend advies van de Nederlandse opperbevelhebber Winkelman, om ook het land te verlaten. Samen met haar gevolg vertrok zij naar Hoek van Holland. In gewone personenauto's, want de gepantserde geldwagen van DNB was nu een andere rol in dit vaderlandse drama toebedeeld. Om de Duitsers te misleiden legde de lege auto nogmaals de weg naar IJmuiden af. Een dag na Wilhelmina arriveerde ook het kabinet in de Engelse hoofdstad.

De geldauto werd afgedankt in 1962, het jaar van Wilhelmina's overlijden. De koninklijke vluchtauto kreeg een plek in het Nationaal Oorlogs- en Verzetsmuseum. Tot deze zomer was de auto daar in een glazen vitrine te bekijken. Zo'n statische presentatie trekt in deze tijd onvoldoende aandacht, vonden ze in Overloon. Dus is het vier ton wegende gevaarte met een kraan van het leger door het dak naar buiten getild en zal de koninklijke vluchtauto 'bij bijzondere gelegenheden' worden ingezet.

Nieuwe lidstaten welkom,

Uitbreiding EMU ter discussie

Een internationaal gezelschap van centrale bankiers en wetenschappers boog zich onlangs over de toekomstige uitbreiding van de EMU met een tiental Midden- en Oost-Europese landen. Maar ook de transparantie van het ECB-beleid werd tegen het licht gehouden. DNB'er Bryan Chapple en Sylvester Eijffinger, hoogleraar economie in Tilburg, zetten de discussie nog even voort.

Rutger Vahl

Wanneer kunnen we in Polen, Tsjechië en Estland met de euro betalen? De vraag lijkt wat voorbarig. Het gaat hier om landen die nog niet eens lid zijn van de Europese Unie. Landen bovendien die economisch ver achterliggen op de rest van Europa. Maar de vraag is actueler dan we denken, waarschuwde DNB-president Nout Wellink tijdens de onlangs gehouden *Centre for Economic Policy Research* (CEPR)-conferentie. Volgens de geldende Europese regels kunnen landen in principe al twee jaar na hun EU-lidmaatschap overstappen op de euro. Nemen we in ogenschouw dat de eerste kandidaat-lidstaten mogelijk over een aantal jaren al lid worden van de Europese Unie, dan kan de uitbreiding van de EMU naar het oosten binnen afzienbare tijd een feit zijn.

DNB'er Bryan Chapple, die ook aanwezig was op de conferentie, licht het standpunt van DNB hierin toe: 'DNB is voorstander van uitbreiding van het eurogebied met nieuwe lidstaten. Alleen worden vraagtekens gezet bij de wenselijkheid van een snelle deelname. Het gaat hier om landen die nog volop bezig zijn met de overschakeling van een plan- naar een markteconomie. Veel landen zijn op de goede weg, maar het transitieproces vraagt tijd. Het gevaar bestaat dat deze landen – in hun wens snel tot de EMU toe te treden – zich blindstaren op de vereisten voor eurodeelname. En dit kan hun economische ontwikkeling op de lange termijn in gevaar brengen. Zo gaat de economische omschakeling die deze landen doormaken gepaard met een natuurlijk hoger inflatieniveau. Het zou geen goede zaak zijn als het terugdringen van de inflatie, zoals voor toetreding tot de EMU is vereist, hun noodzakelijke economische inhaalslag in de weg zou staan.'

Bryan Chapple

maar niet te snel

Sylvester Eijffinger, onder meer hoogleraar Europese Financiële Economie in Tilburg en Jean Monnet-hoogleraar Europese Financiële en Monetaire Integratie, geldt als een van de meest vooraanstaande EMU-watchers in Europa. Deelt hij de bezorgdheid van Wellink? 'Volledig. Ik voorzie vooral problemen voor de besluitvorming binnen de Europese Centrale Bank. Nu vindt die plaats op basis van consensus. Als er een tiental extra landen aan tafel zit, zal de ECB moeten overgaan naar een vorm van *majority*

voting. Dit is een beladen onderwerp dat gemakkelijk tot politieke heibel en instabiliteit kan leiden. Daarnaast kan een te snelle uitbreiding van de EMU slecht uitpakken voor de huidige lidstaten. De *one-fits-all-policy* die nu gehanteerd wordt, is al moeilijk genoeg. Zo lijdt Nederland onder de achterblijvende groei in Duitsland en zien we een inflatie die in lange tijd niet zo hoog is geweest. Het rente-instrument is nauwelijks te hanteren, omdat de nationale verschillen zo groot zijn. Dit zal alleen maar moeilijker worden als ook Oost-Europese landen toetreden tot de EMU. Beter is het om te wachten tot hun economieën sterker zijn.'

Protectionisme

Om toe te treden tot de EMU moeten landen aan een aantal criteria voldoen. Deze zijn gedefinieerd in het Verdrag van Maastricht. Zo dient het overheidstekort lager te zijn dan drie procent van het bruto binnenlands product (bbp) en mag de overheidsschuld niet meer dan zestig procent van het bbp bedragen. De afgelopen jaren is echter gebleken dat deze voorwaarden rekbaar zijn: strikt genomen hadden België, Nederland, Italië en recentelijk Griekenland geen lid mogen worden van de EMU. Met dit gegeven in het achterhoofd en de wetenschap dat een aantal voormalige Oostbloklanden al op korte termijn aan de belangrijk-

'Het gevaar bestaat dat sommige landen zich blindstaren op de vereisten voor eurodeelname'

ste criteria kan voldoen, lijkt het niet fair deze landen deelname aan de EMU te weigeren. Tegenstanders van een snelle uitbreiding van de EMU is in de pers wel protectionisme verweten. Er zijn toch niet voor niets procedures afgesproken in het Verdrag van Maastricht, waarom zouden die niet gelden voor Oost-Europese landen?

Chapple: 'De criteria in het Verdrag van Maastricht zijn opgesteld voor West-Europese economieën. Deze hebben een lange

Sylvester Eijffinger

traditie in markteconomie en zijn in een periode van decennia naar elkaar toe gegroeid. Dit geldt allerm minst voor de voormalige Oostbloklanden. Daarom is het reëel bij hun toetreding niet alleen naar deze criteria te kijken, maar ook naar hun algemene economische ontwikkeling. Niet in de laatste plaats is dit in hun eigen belang.' Eijffinger zegt hierover: 'Procedures zijn procedures. Als de voormalige Oostbloklanden toetreden tot de Europese Unie, zullen zij na twee jaar waarschijnlijk ook de euro willen invoeren. Het zal voor de huidige lidstaten lastig worden om dit op basis van de nu geldende regels tegen te houden. Toch denk ik dat dit wél zal gebeuren, omdat er aan de landen waarom het gaat nog geen concrete toezeggingen zijn gedaan over EMU-deelname. Maar er zijn wel degelijk verwachtingen gewekt. De EU zal er niet onderuit kunnen een datum te noemen waarop zij tot de EMU kunnen toetreden.'

De conferentie nam ook de transparantie van de Europese Centrale Bank onder de loep. Is de ECB wel open genoeg? Wie bijvoorbeeld kijkt naar de transparantie van de *Bank of England* komt tot de conclusie dat deze opener is dan de ECB. Zo publiceert de Engelse centrale bank notulen van vergaderingen en worden zelfs stemverhoudingen openbaar gemaakt. De ECB publiceert geen notulen en stemverhoudingen. Een gebrek aan transparantie? Chapple: 'De ECB publiceert geen notulen van vergaderingen, omdat de vrees bestaat dat dit ten koste kan gaan van de interne discussie. Deze is nu heel open. Wordt alles gepubliceerd, dan zou die openheid kunnen verminderen en op die manier de besluit-

'Europa is nog onvoldoende een politieke eenheid en de nationale economieën zijn nog te weinig gedereguleerd'

vorming in de weg staan. Als iedereen weet hoe er gestemd wordt, kunnen landen druk gaan uitoefenen op individuele ECB-bestuurders. Voor je het weet wordt er op grond van nationale overwegingen gestemd en dat wil niemand. De ECB kiest voor een andere vorm van openheid. Duisenberg geeft veel persconferenties en interviews, meer dan welke president van een centrale bank ook.'

Maar volgens Eijffinger is de *Bank of England* te open. 'Het publiceren van stemverhoudingen is niet relevant. Echter, Duisenberg wil transparant zijn door veel interviews en persconferenties te geven. Dat lijkt mij óók niet de beste methode. Allereerst laat je op die manier door journalisten bepalen waarover de ECB communiceert. Bovendien vergroten interviews de kans op uitglifiers, wat financiële markten onzeker kan maken.'

Maar is de ECB transparant genoeg? Chapple: 'Ik denk het wel. Zoals Lex Hoogduin, adviseur van Duisenberg, zei tijdens de

CEPR-conferentie verschillen de centrale banken wereldwijd niet zo heel erg in de mate van transparantie. Het is meer een kwestie van stijl en vorm. Alan Greenspan houdt niet van interviews. Duisenberg kiest daar bewust wel voor. Maar uiteindelijk draait het bij elke centrale bank toch om hetzelfde: de financiële markten voorzien van informatie. Dat is voor de FED, de *Bank of England* en de ECB gelijk.'

ECB onvoldoende transparant

Volgens Eijffinger is de ECB onvoldoende transparant. 'En dat vinden ook de financiële markten blijken de zwakte van de euro. De middellange- en lange termijn doelen van de ECB zijn niet helder genoeg. Enerzijds komt dit omdat de ECB, als nieuw instituut in een complex financieel stelsel, nog onvoldoende data tot haar beschikking heeft om tot een goede inflatievoorspelling en -doelstelling te komen. Daarnaast wordt de bank geconfronteerd met lastige omstandigheden. In de VS vindt een economische *boom* plaats; Europa is nog onvoldoende een politieke eenheid en de nationale economieën zijn nog te weinig gedereguleerd. Maar ik zie ook intrinsieke oorzaken. Zo is de ECB op dit moment nog te veel *backward looking*. De ECB durft eigenlijk alleen beweringen te doen op basis van historische gegevens. Aan voorspellingen waagt de ECB zich liever niet. De ECB zal meer *forward looking* moeten worden en er bijvoorbeeld niet onderuit kunnen om periodiek inflatievoorspellingen te doen.'

Wat zou de ECB naar uw mening nog meer moeten veranderen? Eijffinger: 'De ECB moet notulen van vergaderingen gaan publiceren. Deze vertellen veel meer over het beleid en de strategie van de ECB dan de huidige persconferenties. Het is een fabel dat het Verdrag van Maastricht verbiedt om notulen te publiceren. Daarnaast moet de ECB meer gegevens openbaar maken waar de financiële markten wat aan hebben, met name inflatie-, rente- en groeivoorspellingen. Dat gebeurt overigens in toenemende mate. Zo gaat de ECB binnenkort een periodieke inflatievoorspelling publiceren. Daarnaast krijgt ook de *accountability*, de democratische verantwoording van de ECB, meer aandacht. In het Verdrag van Amsterdam is afgesproken dat de bankpresident vier keer per jaar door het *Committee of Economic and Monetary Affairs* van het Europees Parlement wordt ondervraagd over actuele economische en monetaire onderwerpen. Het europarlement staat zo in constante dialoog met de ECB-leiding over actuele monetaire kwesties. De verslagen van de hoorzittingen zijn voor iedereen te lezen op de website van het europarlement.'

Een standaardverhaal

Vakantiegangers en zakenreizigers zullen bekend zijn met het fenomeen: vreemdsoortige stopcontacten, afwijkende voltages en vergeten verloopstekkers. Het resultaat is een buitenlands verblijf zonder achtergrondmuziek en stress omdat er nog maar een uurtje gewerkt kan worden voordat de accu van de *laptop* leeg is. Niet alleen de moderne wereldburger wordt met dit soort problemen geconfronteerd; naarmate de globalisering verder voortschrijdt ondervinden ook ondernemingen steeds sterker dat een gebrek aan standaardisatie belemmeringen met zich mee brengt. Zij moeten er immers voor zorgen dat aan elke radio of computer die zij produceren de juiste stekker zit, afhankelijk van het land waar het zal worden verkocht.

Uniformering van standaarden is dan ook een onderwerp dat steeds meer aandacht krijgt. Zo zijn er dit jaar in ISO verband (de organisatie die internationale standaardisatie bevordert) maar liefst 2867 comités actief op uiteenlopende terreinen. Hierbij zijn in totaal ruim dertigduizend mensen betrokken. Ook het werk van de meeste Europese centrale bankiers staat voor een belangrijk deel in het teken van harmonisatie en standaardisatie, hetgeen niet alleen zal leiden tot een gemeenschappelijke munt, maar bijvoorbeeld ook tot een efficiënt functionerend Europees betalingsverkeer, een uniforme uitvoering van het monetaire beleid en vergelijkbare statistieken.

'Neutrale' en officiële organen en instellingen kunnen dus een belangrijke rol spelen bij de totstandkoming van standaarden. Dit is echter lang niet altijd het geval. Zo is er geen enkele instantie die zich bezighoudt met de vraag of het vertrouwde cassettebandje vervangen moet worden door de mini-disc of door de opneembare cd. De standaard zal hier uiteindelijk door de markt bepaald worden. Maar hoe komt de keuze tussen verschillende standaarden dan tot stand? Wat is het risico dat de dominante standaard inferieur is aan andere alternatieven? Hoe erg is het als verschillende standaarden naast elkaar bestaan en wanneer ontstaat er toch behoefte aan coördinatie en sturing van hogerhand? In de economische theorie worden

standaarden meestal in één adem genoemd met de zogenoemde netwerk-effecten: naarmate een groter deel van de bevolking een bepaalde standaard omarmt, neemt het nut van deze standaard voor elk van de individuele gebruikers toe. Ofwel: hoe meer mensen per e-mail bereikbaar zijn, hoe nuttiger een internetaansluiting gevonden zal worden.

Keuzes tussen diverse standaarden worden in de regel in verband gebracht met verschijnselen als *path-dependency* en *locking-in*. *Path-dependency* treedt op als een bepaalde nieuwe technologie door een historische samenloop van omstandigheden een groter marktaandeel heeft dan zijn concurrenten, waarna netwerkeffecten en reeds gedane investeringen in deze technologie het steeds moeilijker maken om over te stappen op een andere standaard. De standaard die in een dergelijk proces komt bovendrijven hoeft niet noodzakelijkerwijs de beste te zijn. Van *locking-in* is sprake als een reeds bestaande technologie niet wordt vervangen door een meer efficiënte, omdat men er niet zeker van is dat deze nieuwe technologie de nieuwe standaard wordt en dus de kosten voor de overstap niet wil maken.

Het standaardvoorbeeld hiervan is het voortbestaan van het QWERTY toetsenbord. De schikking van de toetsen op de huidige toetsenborden is nog steeds dezelfde als in 1873 en is ontworpen om te voorkomen dat de armen

van een mechanische typemachine verstrikt raakten. Hoewel vrijwel niemand meer een mechanische typemachine gebruikt, zijn alternatieven voor QWERTY nooit aangeslagen. Recentelijk is evenwel twijfel gerezen over de kwaliteit van de alternatieven, waarmee eerder sprake lijkt te zijn van een *locking-in* van het foute voorbeeld dan van de foute standaard.

Bij dit alles moet overigens wel het 'belang' van de standaard in ogenschouw worden genomen. Als het niet hebben van een uniforme standaard veel kosten en risico's met zich meebrengt (denk aan verkeersregels), bestaat er meer behoefte aan centrale coördinatie dan wanneer er minder grote belangen op het spel staan. Als verschillende standaarden naast elkaar kunnen bestaan zonder dat dit veel kosten met zich meebrengt (zoals in het geval van de pc en de Macintosh), dan bestaat er meer ruimte voor het experimenteren met verschillende alternatieven en komt een goede standaard in de regel wel bovendrijven. Voor de succesvolle overgang van de platenspeler op de cd, van de telegraaf op de telefoon en van de film- op de videocamera is geen ISO-comité nodig geweest. De daarmee uitgespaarde energie kan men wellicht richten op een uniform stopcontactontwerp.

Tom van Veen

De stille krachten van DNB? Hans Beving is één van de onmisbare mensen die achter de schermen belangrijk werk doen. Hij zorgt ervoor dat de baas van de Nederlandsche Bank veilig op zijn bestemming aankomt.

De chauffeur van de president

Naam: Hans Beving

Leeftijd: 51

In dienst: 27 jaar

Nout Wellink is zijn vierde DNB-president. Directiechauffeur Hans Beving reed eerder Marius Holtrop, Jelle Zijlstra en Wim Duisenberg rond. Holtrop en Zijlstra waren toen weliswaar geen DNB-president meer, maar ze mochten wel af en toe gebruik maken van de auto met chauffeur. Voor Duisenberg heeft Beving als invallend directiechauffeur gewerkt.

Beving kwam in 1973 in dienst en is bewakingsbeambte, vervangend directiebode en reservechauffeur geweest. In 1982 werd hij geldwagen- en directiechauffeur. Sinds 1997 is hij de vaste chauffeur van Wellink.

De omgang tussen de DNB-president en zijn chauffeur is vrijer dan vroeger. Uit zijn tijd als directiebode weet Beving dat het contact afstandelijk was. Het was toen gebruikelijk om de baas met 'president' aan te spreken. Dit veranderde toen Duisenberg in 1982 president van DNB werd. Hij wilde dat zijn chauffeur hem tutoyeerde, maar daar begon Beving niet aan. Ook tegen Wellink blijft hij uit

respect 'mijnheer' zeggen, want zegt hij: 'je werkt toch voor een Bankpresident'.

Met Wellink heeft Beving een goede maar strict zakelijke relatie. Onderweg in de auto wordt niet veel gesproken, want eenmaal in de auto gaat de DNB-president meestal direct aan het werk. Toch is het niet alleen maar zakelijkheid wat de klok slaat. Maar toen Beving twee jaar terug 'Abraham zag', verraste Wellink en diens echtgenote hem door op het feest te verschijnen. En dat vond Beving heel wat.

Beving haalt Wellink 's ochtends met de Mercedes thuis op. Tijdens de rit neemt Wellink de agenda met hem door. Als Beving zijn passagier veilig heeft afgeleverd op zijn bestemming, bespreekt hij eventuele wijzigingen in de afspraken van Wellink met de directiesecretaresses.

Beving maakt nagenoeg elke dag de auto van binnen en van buiten schoon, want zo zegt hij: 'de directieauto is ook een visitekaartje van DNB'. Erg belangrijk is dat hij de koelbox in de auto dagelijks voorziet van een voorraad cola, want Wellink is bijna verslaafd aan deze frisdrank. En dan ook nog in de *light*-versie van een bekend merk. Als Wellink met het vliegtuig op zakenreis is en Beving dus even 'werkloos' is, komt het wel eens voor dat hij een rit doet met de DNB-geldauto naar een agentschap in het land.

Wellink vergadert regelmatig in het buitenland, zoals bij de Europese

Centrale Bank (ECB) in Frankfurt. Zo'n trip ziet er als volgt uit: na een rit van zo'n vijf uur naar Duitsland levert Beving zijn baas af bij de ECB. Beving gaat dan uit eten met de chauffeurs van de ECB-directie, of met zijn collega-chauffeur van DNB-directeur Henk Brouwer, die vaak tegelijkertijd met Wellink in Frankfurt is. 's Ochtends haalt Beving op het station diverse Nederlandse kranten, die Wellink op de terugweg naar Amsterdam leest. Op dergelijke lange ritten lassen chauffeur en president soms een koffiestop in. De gesprekken gaan dan over thuis, vakanties en soms over het werk, 'want ook Wellink heeft wel eens een uitlaatklep nodig'. Maar daar is Beving discreet over, want voor hem geldt het 'horen, zien en zwijgen'.

Zowel Beving als Wellink zijn zeer te spreken over de directieauto. Vooral nadat ze een aantal jaren terug een ernstig ongeluk met de auto kregen. Zonder een schrammetje kropen de DNB-president en zijn chauffeur echter uit de auto. Wellink zwoer toen plechtig altijd dit merk te blijven rijden, en ook Beving classificeert vanaf toen de auto als 'goed stuk gereedschap'.

Per jaar rijdt Beving zo'n zeventigduizend kilometer met de directieauto. Hij probeert zich altijd keurig aan de snelheidslimiet te houden, maar hij moet wel opbiechten dat hij onlangs toch twee

keer op één dag is geflitst. Volgens zijn zeggen, reed de directiechauffeur met een voorbeeldig rijgedrag slechts zes tot acht kilometer te hard in Amsterdam. Wellink bemoeit zich in principe niet met de rijstijl van Beving, 'als het maar niet zo hard gaat dat Wellink niet meer kan werken in de auto'. Wellink komt bijna altijd op tijd op de plaats van bestemming, dankzij Beving die het wegennet in Nederland als zijn broekzak kent. Als er zich onderweg een opstopping voordoet, vindt hij altijd wel een sluiproute.

Regelmatig spijskert Beving zijn kennis bij door middel van rijopleidingen. Zo leerde hij op zo'n cursus hoe te handelen bij achtervolgingen, slippartijen of wanneer de auto te water raakt.

Beving is vooral blij met de vrijheid die zijn baan met zich meebrengt. Maar hij moest er ook wat voor opgeven: hij en zijn vrouw verhuisden uit Amsterdam naar de woonplaats van Wellink, omdat dit hem zo'n twee uur reistijd per dag scheelt. Zijn sociale contacten komen wel eens in het gedrang als Wellink 's avonds of in het weekend moet vergaderen. Toch noemt Beving het een wereldbaan en is hij in al die 27 jaar nog geen dag chagrijnig naar zijn werk gegaan.

Lex Prins

Bankgeheimen

Vraag en voorlichting

Alles is een kwestie van vraag en aanbod. Dat geldt zeker voor de relatie tussen een journalist en een voorlichter van, laten we zeggen, een centrale bank. Als het goed is hebben beiden hetzelfde doel: waarheidsgetrouw informatie verstrekken. Daarvoor hebben ze elkaar nodig. Probleem is alleen dat vraag en aanbod niet altijd aansluiten. Zo is de vraag van de journalist, die alles mag en kan schrijven maar met een informatie-achterstand kampt, oneindig groot. Hier staat een gerantsoeneerd aanbod van de voorlichter tegenover. Gerantsoeneerd, omdat de voorlichter van de centrale bank weliswaar over veel informatie beschikt, maar tegelijkertijd is hij op bepaalde zaken gehouden aan een geheimhoudingsplicht.

Om even stil te staan bij dat laatste: dat een woordvoerder af en toe zijn toevlucht moet nemen tot 'geen commentaar' heeft niets met een vermeende krampachtigheid van centrale banken te maken, maar

simpelweg met het feit dat er op veel informatie een geheimhoudingsplicht rust. En die is niet in het leven geroepen om het leven binnen DNB rustig en overzichtelijk te houden, maar spruit voort uit de publieke taak. Zodra onder toezicht staande financiële instellingen er niet meer zeker van zijn dat de gesprekken tussen hen en de centrale bank vertrouwelijk blijven, wordt de toezichthoudende taak uiterst moeilijk. En daar zijn de bankrekeninghouders en belastingbetalers niet mee gediend. Voor de vuist weg wat roepen over de rente is ook in niemands belang. Dat brengt onzekerheid met zich mee, die uiteindelijk zal resulteren in een hogere risicopremie.

De informatiemarkt tussen journalist en voorlichter mag dan niet tot het ideaaltypet uit de leerboekjes gerekend worden, de bankgeheimen hoeven een actieve informatieverstrekking geenszins in de weg staan. Sterker nog: het is juist de plicht van een centrale bank om helder voor het voetlicht te brengen waarom zij opereert zoals zij opereert. Daar heeft de samenleving, die de centrale bank vergaande bevoegdheden heeft gegeven, simpelweg recht op.

Ik hoor u al verzuchten: die nieuwe voorlichter (ex-journalist) heeft zijn lesje braaf uit zijn hoofd geleerd, maar daar blijft het dan ook bij. In de hoop dat u deze column niet voor de rest ongelezen laat en dat het verlangen naar mijn voorganger Olaf Sleijpen niet te groot wordt, zal ik proberen deze *case* met een ontboezeming te verlevendigen. Als ik begin oktober nog steeds als redacteur in dienst was geweest, had ik in navolging van veel binnenlandse en buitenlandse ex-collega's de renteverhoging van 5 oktober jongstleden ook waarschijnlijk in verband gebracht met de externe waarde van de euro. Dit terwijl in

het perscommuniqué nadrukkelijk stond dat de rentestap erop gericht was de inflatoire spanningen in te dammen. En voor alle duidelijkheid: dat was ook echt zo.

Nu we het toch over de euro hebben, een ander hardnekkig misverstand is dat de hardheid van een munt bepaald wordt door diens externe waarde. Hoe vaak hoor je niet de vraag, zelfs van intelligente niet-economen: zijn mijn spaargeld en pensioenen nog wel veilig? Antwoord: de koopkracht, de interne waarde van de munt, wordt uiteindelijk door de inflatie bepaald. En natuurlijk 'importeer' je wat inflatie door een externe waardedaling, maar het ijkpunt is en blijft de stijging van het gemiddelde prijspeil. Toegegeven, die ligt momenteel met 3,1 procent te hoog – vandaar ook die rentverhoging van begin oktober – maar vergelijk dat eens met een Amerikaanse inflatie van 3,5 procent. Conclusie: de euro is momenteel 'harder' dan de dollar.

De euro mag dan van ons allemaal zijn, echt goed begrijpen doen we de nieuwe munt nog niet. Steeds minder mensen weten de juiste guldenwaarde van de euro te noemen. In maart 1999 wist nog 71 procent van de Nederlander het goede antwoord (2,20371 gulden). Dat percentage is langzaam maar zeker geslonken: 65 procent in maart van dit jaar naar iets meer dan vijftig procent nu. Net alsof die guldenwaarde fluctueert. Mogelijk is men er zich niet bewust van dat een dalende euro/dollarkoers los staat van de euro/guldenskoers.

Vragen en misverstanden te over. Het is duidelijk wat ons te doen staat. Hier geldt: elke vraag scheidt de noodzaak van een extra voorlichtingsaanbod.

Benno van der Zaag, woordvoerder van de Nederlandsche Bank

De kunst van centraal bankieren

DNB adviseert voormalige Oostbloklanden

Een samenleving zonder centrale bank is moeilijk voor te stellen. Voor landen die recent de weg naar een markteconomie hebben ingeslagen is het echter nog een nieuw fenomeen. DNB en andere centrale banken stellen hun vakkennis aan deze landen ter beschikking. Age Bakker en Bob Spinhoven, net terug uit de Oekraïne, spelen daarbij een belangrijke rol. Het 'Wilde Oosten' blijkt allang niet meer te bestaan.

Maaïke de Hon

'De term 'technische assistentie' wil nog wel eens vragen oproepen,' zegt Bob Spinhoven, coördinator technische assistentie. 'Technisch wil in dit geval zeggen dat wij landen met onze vakkennis proberen te helpen zich de kunst van het centraal bankieren eigen te maken. Wij geven dus niet, zoals het IMF, beleidsadviezen waar landen zich aan moeten houden. Wij bieden alleen assistentie op verzoek van het ontvangende land.' De assistentie kan betrekking hebben op alle onderwerpen waar een centrale bank zich mee bezighoudt. Dan moet je denken aan vragen als: 'hoe definieer je een monetaire beleidsstrategie?' 'Hoe organiseer je de *human resource*?' En eigenlijk alles wat daar tussen zit.

Vooral de landen die na het vallen van de Muur in 1998 de moeizame overstap maakten van een centraal geleide economie naar een markteconomie hebben behoefte aan technische assistentie. 'Centrale banken waren er eigenlijk niet', vertelt onderdirecteur Monetaire zaken Age Bakker. 'Daarom zijn de westerse centrale banken op grote schaal georganiseerde steunprogramma's gaan aanbieden. En wij doen daar enthousiast aan mee.'

De Nederlandsche Bank biedt vooral assistentie aan de landen die zij vertegenwoordigt in het IMF en de Wereldbank. De directie van het IMF en de Wereldbank bestaat uit 24 centrale bankmedewerkers, die één of meerdere landen vertegenwoordigen. De grote landen hebben hun eigen directeur, de kleinere kiezen per groep een land dat hen vertegenwoordigt. Nederland leidt al sinds de oprichting van het IMF een kiesgroep. Na de val van de Muur, gevolgd door het uiteenvallen van de Sovjet-Unie, werden plotse-

ling allerlei nieuwe landen lid van het IMF. Sindsdien bestaat de Nederlandse kiesgroep uit: Armenië, Bosnië, Bulgarije, Cyprus, Georgië, Israël, Kroatië, Macedonië, Moldavië, de Oekraïne en Roemenië. 'Wij hebben een fantastisch interessante kiesgroep',

Vooral landen die de moeizame overstap maakten van een centraal geleide economie naar een markteconomie hebben behoefte aan technische assistentie

vertelt Age Bakker enthousiast, 'Er is heel veel gebeurd in die landen. Zij hebben in de afgelopen tien jaar een groot deel ingehaald van wat wij in West-Europa sinds de Tweede Wereldoorlog hebben opgebouwd.'

Jobhoppen

Een lastig punt bij het geven van technische assistentie is dat je investeert in mensen. Vaak gaat het daarbij om relatief jonge mensen die heel *eager* zijn om te leren, maar zich daarom ook makkelijk ontpoppen tot *jobhoppers*. Bakker: 'Daar moeten we onze weg nog in vinden. Het is vaak gebeurd dat we iemand net helemaal hadden ingewerkt in de materie en dat diegene vervolgens opstapt. Dan kun je in feite weer opnieuw beginnen. Aan de andere kant

Age Bakker en Bob Spinhoven

gaan die functionarissen dan vaak naar commerciële banken of naar het ministerie van Financiën en het is uiteraard ook belangrijk dat daar goede mensen zitten.’

DNB maakt jaarlijks een aantal uren voor de technische assistentie vrij dat gelijk staat aan zo’n zeven fulltime banen. Er zijn ongeveer zestig mensen binnen DNB die zich met zekere regelmaat met technische assistentie bezig houden. Op een betrekkelijk kleine organisatie als DNB is dat veel. DNB heeft dan ook goe-

Met de technische assistentie hoopt DNB haar steentje bij te dragen aan de internationale stabiliteit

de redenen om zich zo intensief met de technische ondersteuning bezig te houden. Het is immers ook voor de Nederlandse economie van belang dat het goed gaat met de wereld. Met de technische assistentie hoopt DNB haar steentje bij te dragen aan de internationale stabiliteit.

Koopmansgeest

Een ander positief effect van het verlenen van technische assistentie, is dat de banden met de leden van de kiesgroep aangehaald worden. Dat vergroot de continuïteit in de kiesgroep en verstevigt de positie van Nederland als aanvoerder van de kiesgroep. En tenslotte speelt ook onze spreekwoordelijke koopmansgeest nog een rol. ‘We zetten op deze manier Nederland als een financieel centrum op de wereldkaart’, legt Bakker uit. ‘We zijn een klein land, maar behoren tot de financiële top zes. Bovendien zijn in veel van

de landen onze commerciële banken al in de straten te vinden. In die zin is het dus ook niet zo gek dat wij er onze diensten aanbieden; onze banken zitten er immers ook al.’

Medewerkers uit alle geledingen van DNB zijn bij de technische assistentie betrokken. Daarbij wordt gebruik gemaakt van zogenoemde *winning* relaties. Dat wil zeggen dat bijvoorbeeld de afdeling P&O van de Nederlandsche Bank als partner wordt gekoppeld aan personeelszaken van de centrale bank in de Oekraïne. Alle vragen die in de dagelijkse praktijk opdoemen, kunnen per e-mail aan de Nederlandse collega worden voorgelegd. Naast deze vorm van assistentie organiseert DNB ieder jaar een aantal bijeenkomsten. ‘Dit jaar hebben we zeven seminars in Amsterdam georganiseerd’, vertelt Spinhoven. ‘En onlangs één in Kiev. Daarnaast bieden we de mogelijkheid tot het brengen van studiebezoeken aan de Nederlandsche Bank en gaan experts van ons enkele dagen naar een land toe om ter plekke technische assistentie te bieden.’

‘Het feit dat al die landen nu ook op het internet zitten, geeft aan hoeveel er de afgelopen jaren al is veranderd’, merkt Bakker op. ‘In 1994 ging ik voor het eerst naar Armenië. Er waren nog nauwelijks vluchten die kant op en er was geen telefoon. In de hele stad was geen elektra. Ons hotel had een dieselgenerator, maar in de conferentiezaal was het ijsig koud en had iedereen zijn jas aan. Het was ontzettend indrukwekkend om daar te zijn. In de Sovjet-Unie was Armenië een heel welvarend land. Maar al die hoogopgeleide, enthousiaste en cultureel sterk ontwikkelde mensen hadden op dat moment helemaal niks meer. Inmiddels zitten ook zij op het internet. Een ander voorbeeld is Kiev, waar we net een bezoek aan hebben gebracht. Daar staat een conferentiecentrum dat zo modern is en van alle nieuwe snufjes voorzien dat wij daar echt niet tegenop kunnen. Het ‘Wilde Oosten’ ligt inmiddels ver achter ons.’

De historie van het monetaire denken

Boek over geschiedenis van DNB tussen 1948-1973

De ontwikkelingen in het monetaire beleid gaan razendsnel, zo bewijst het nieuwe boek van Martin Fase. De onderdirecteur Monetaire zaken beschreef de geschiedenis van DNB tussen 1948 en 1973. Amper een kwart eeuw later laat *Tussen behoud en vernieuwing* zich lezen als een bericht uit een lang vervlogen tijdvak.

Het tijdvak is nog maar iets meer dan een kwart eeuw geleden. Toch leest de beschrijving van het monetaire beleid in Martin Fases onlangs verschenen geschiedschrijving van de Nederlandsche Bank in de jaren 1948 - 1973, *Tussen behoud en vernieuwing*, als een bericht uit een lang vervlogen tijdvak. Een tijdvak waarin de Nederlandsche Bank zich nog keerde tégen vrij kapitaalverkeer, van harte optrad als uitvoerder van het deviezenvergunningenbeleid van de overheid en allerm minst afkerig was van het inzetten van straffe beheersingsinstrumenten als kredietrestrictie (waarbij het banken werd voorgeschreven hoeveel extra krediet ze mochten verstrekken). Het rentebeleid deed er daarentegen niet zoveel toe. Dat alles gebeurde tegen de achtergrond van wereldwijd vaste wisselkoersen.

Vanaf het begin van de beschreven periode tot 1969 was Marius Holtrop – benoemd in 1946 – president van DNB. Het boek had zich met enig recht tot die periode kunnen beperken, en de auteur had, net als zijn voorganger Johan de Vries, de titel 'Holtrops tijdvak' kunnen hanteren. Maar Fase is een heel ander soort historicus dan De Vries. Dit is de

geschiedenis, gezien door de bril van de monetaire econoom. Dan wordt het monetaire denken en beleid van DNB centraal gesteld, met de conjunctuurcycli als eerste aanknopingspunt en het stelsel van vaste wisselkoersen als tweede referentiepunt. In 1973, toen Jelle Zijlstra zes jaar president was, ging dat stelsel definitief ten onder. Daarom eindigt het boek met dat jaar. Het derde referentiepunt is de Bankwet van 1948, 'de onveranderlijke constante en vaste leidraad in het beleid van de Bank', zoals Fase schrijft.

Wie anecdotes zoekt, moet Fase niet lezen. Op 6 maart 1961 werd besloten om binnen het stelsel van vaste wisselkoersen de gulden gelijk met de Duitse

Dit is de geschiedenis, gezien door de bril van een monetaire econoom

mark te revalueren. Dat vergde een druk telefonisch overleg, onder meer omdat Holtrop in Zuid-Afrika zat. Al dat telefoneren ging gepaard met 'komische details', schrijft de DNB-historicus. Daar

blijft het bij. Wat er allemaal gedaan moest worden om de heren aan de telefoon te krijgen, wordt de lezer onthouden.

Serieuze zaken

Wie Fase leest moet zich voor serieuzer zaken interesseren. Voorop de vormgeving van het monetaire beleid, en vervolgens het functioneren van het subtiele evenwicht tussen minister van Financiën en DNB-president zoals dat was vastgelegd in de Bankwet van 1948, die de hele betrokken periode gold. De wet gaf de minister een 'aanwijzingsrecht'. Dat werd nooit gebruikt. De presidenten Holtrop en Zijlstra hechtten zeer aan de autonomie van DNB, maar moesten door het aanwijzingsrecht wel rekening houden met de minister. Dat levert een interessante blik achter de schermen van Zijlstra's praktijk. Kennelijk liet Holtrop over zijn contacten geen spannende informatie na. Jammer, want het is nauwelijks voorstelbaar dat het tussen Holtrop en bijvoorbeeld Pieter Lief tinck, die hem benoemd had, altijd pais en vree is geweest.

Hoewel Lief tinck als een van de eersten het denken van Keynes in

Martin Fase

Nederland introduceerde, koos hij immers met zijn benoeming geen Keynesiaan, die de rol van het geld van ondergeschikt belang achtte voor het functioneren van de economie. De president bouwde voort op het eigenzinnige Nederlandse monetaire denken van voor de Tweede Wereldoorlog, waaraan hij ook zelf bijdrage had geleverd. Hij probeerde het theoretische concept van 'neutraal geld' te vertalen in een praktisch bruikbaar monetair beleidskader.

Die zoektocht, en de uitkomsten ervan, bepaalden tot in de beginjaren van Zijlstra als president het beleid. Fase vat

voor belangstellenden die ontwikkeling boeiend en zeer kritisch samen. Daarvoor kiest hij een periode-indeling aan de hand van de conjunctuurcycli waarmee Nederland – en dus DNB – te maken had. Dat is verhelderend en wordt ook met cijfers en een historisch-econometrische ('cliometrische') analyse ondersteund.

De 'Nederlandse' monetaire analyse had opmerkelijk moderne aspecten. Niet alleen omdat haar beoefenaren volhielden dat geld er voor het functioneren van de economie wel degelijk toe doet maar ook door de manier waarop het geldbegrip werd ingevuld. In een tijd waarin vrijwel

iedereen nog keek naar de circulerende bankbiljetten en de girale tegoeden introduceerde de Nederlandsche Bank een ruimer geldbegrip. Nu is dat gemeengoed. Ook in het buitenland trok deze denkwijze blijkbaar de aandacht, al blijft de invloed van het Bankdenken op de Amerikaanse monetaristen van de Chicago-school wat schimmig.

Tegelijkertijd laat Fase geen misverstand bestaan over hoe gedateerd het meeste van wat toen gebeurde inmiddels is. En ook niet over het vastlopen van het denken. Na 1958 raakte DNB voor jaren in een intellectueel isolement, dat pas doorbroken werd begin jaren zeventig, onder meer op instigatie van de toenmalige adviseur en latere DNB-president Duisenberg.

De institutionele ontwikkeling van DNB – de interne organisatie en de mensen die daarin werkten, het uitvoerig beschreven deviezenbeleid, het rechtsherstel na de Tweede Wereldoorlog, volgt in het tweede deel van het boek. Het centrale tweede deel dat gebaseerd is op de conjunctuurcycli houdt de vaart erin, maar maakt het soms wel lastig om verbanden in het oog te houden.

Paul de Hen, redacteur economie van Elsevier

Tussen behoud en vernieuwing. Geschiedenis van de Nederlandsche Bank, 1948 – 1973. M.M.G. Fase (Sdu Uitgevers, Den Haag. ISBN 90 12 08931). Het boek is voor NLG 89,90 te verkrijgen in de boekhandel.

kort gezegd EMU

Vertrouwen in euro brokkelt af

Eén op de vijf Nederlanders geeft aan dat zijn of haar mening over de euro het afgelopen halfjaar in negatieve zin veranderd is. Over de oorzaak van het ongunstige oordeel laat meer dan de helft van deze groep geen misverstand bestaan: dat is de gedaalde eurokoers. Dat blijkt uit de tiende DNB-euro-enquête die onlangs is gehouden. Het lijkt er dus op dat de daling van de euro - ten opzichte van de dollar - vat krijgt op het vertrouwen in de munt.

Ook blijkt dat het aantal Nederlanders dat de juiste guldenwaarde van de euro (NLG 2,20) weet te noemen, flink is afgenomen vergeleken met anderhalf jaar geleden. Dat is opmerkelijk en kan een indicatie zijn dat veel Nederlanders zich niet bewust zijn van het feit dat een dalende euro/dollarkoers los staat van de euro/guldenkoers. Hier ligt een mooie taak voor de voorlichters in de komende maanden.

Dat een goede voorlichtingsstrategie vruchten afwerpt bewijst de 'dingflobbips'-campagne. Op de vraag hoeveel landen meedoen aan de EMU weten nu aanzienlijk meer Nederlanders een goed antwoord te geven dan bij eerdere enquêtes.

Bij de invoering van de chartale euro hangt straks, op 1 januari 2002, alles af van een goede voorbereiding. Ook deze enquête laat weer zien dat de voorbereiding voor de overgang van gulden naar euro niet optimaal is. De helft van het middenbedrijf, en een kwart van de grote ondernemingen, heeft nog geen plan van aanpak en bij het kleinbedrijf ligt dat percentage zelfs op zeventig!

Die trage voorbereiding heeft de afgelopen maanden veel aandacht in de media gekregen. Dat zou wel eens kun-

nen verklaren waarom 57 procent van het Nederlandse publiek eraan twijfelt of de omschakeling van gulden naar euro - een historische gebeurtenis die in vier weken tijd zijn beslag moet krijgen - wel soepel zal verlopen.

Ruim twaalf maanden voor E-day brokkelt, zoals ook elders in Europa, in Nederland het vertrouwen in de euro af. Tekenend is dat de mate waarin het publiek zich geïnformeerd voelt vergeleken met voorjaar 1999 met tienprocentpunten is gedaald tot 69 procent. Franse, Spaanse en Italiaanse supermarkten en restaurants voeren al lang dubbele prijzen, de consumenten wennen zo geleidelijk aan wat onvermijdelijk is: de euro.

Maar liefst zestig procent van de Nederlanders zou willen dat de winkels ook hier hun producten zo snel mogelijk ook in euro's prijzen. Een dagelijkse gewenning die ertoe bijdraagt dat men zich goed geïnformeerd én voorbereid weet.

Corry van Renselaar

De proef op de som

De euromunten en -biljetten worden nog niet uitgegeven aan derden. Voor leveranciers en *service providers* van muntautomaten wordt echter een uitzondering gemaakt: zij moeten immers hun apparatuur op tijd geschikt maken voor de euro. Producenten van 'muntproevers' voor bijvoorbeeld sigaretten- en koffieautomaten kunnen terecht bij het Euromunt Test Centrum, ondergebracht bij de Koninklijke Nederlandse Munt in

Utrecht. Zij kunnen hier op afspraak een testruimte gebruiken (voor een paar uur of een aantal dagen). Zij krijgen dan euromunten tot hun beschikking, waarmee ze proeven kunnen doen. Deze munten moeten ze na afloop uiteraard weer inleveren. Ook fabrikanten van winkelwagentjes of eigenaars van een auto-wasserette kunnen bij de Munt aankloppen om te bekijken of hun apparatuur geschikt is voor de euromunten.

Bij de eurobankbiljetten ligt het verhaal anders. In mei en september 2000 heeft de ECB internationale fabrikanten de kans geboden om in Duitsland testen uit te voeren. In 2001 kunnen de nationale centrale banken desgewenst ook zelf testen organiseren. Deze zijn voornamelijk bestemd voor bedrijven die te maken hebben met de bekende gelduitgifteautomaten, maar men kan ook kleinere apparaten testen, zoals machines om bankbiljetten te tellen. Overigens zal internationaal worden afgestemd welk soort bedrijven uiteindelijk zal worden uitgenodigd.

Een belangrijk aspect bij het testen van zowel de munten als de biljetten is geheimhouding. Het is natuurlijk niet de bedoeling dat de verkregen informatie uitlekt. Alle gebruikers van een testruimte bij het Euromunt Test Centrum moeten dan ook een geheimhoudingsverklaring ondertekenen. Bij het testen van de bankbiljetten zullen straks vergelijkbare veiligheidsmaatregelen worden getroffen. Om het vervalsers zo moeilijk mogelijk te maken, zullen de technische specificaties van de euromunten en -biljetten pas kort voor de introductie worden bekendgemaakt.

Hendrik Jan Eijpe

In het januarinummer:

*Bank of Finland in serie
over centrale banken*

